

Effekt- og følgeevaluering av Lindesneslosen

Underveisrapport 1

Vilde Hoff Bernstrøm, Kjetil Frøyland og Øystein Spjelkavik

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTETS FOU-RESULTATER

© Arbeidsforskningsinstituttet 2015

© Work Research Institute

© Forfatter(e)/Author(s)

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelsene i "Lov om opphavsrett til åndsverk", "Lov om rett til fotografi" og "Avtale mellom staten og rettighets-havernes organisasjoner om kopiering av opphavsrettslig beskyttet verk i undervisningsvirksomhet".

All rights reserved. This publication or part thereof may not be reproduced in any form without the written permission from the publisher.

Arbeidsforskningsinstituttet
Høgskolen i Oslo og Akershus

Pb. 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Telefon: +47 23 36 92 00

E-post: postmottak@afi.hioa.no

Webadresse: www.afi.no

Work Research Institute (AFI)
Oslo and Akershus University College of
Applied Sciences
P.O.Box 4 St. Olavs plass
N-0130 OSLO

Publikasjonen kan bestilles eller lastes ned fra <http://www.afi.no>

Forord

Arbeidsforskningsinstituttet fikk våren 2014 midler fra Sørlandets Kompetansefond å evaluere prosjektet Lindesneslosen. Oppdraget utviklet seg i løpet av høsten 2014 til å bli en kombinasjon av effektvaluering og følgevaluering. Evalueringen skal pågå fra 2014 til 2018. Dette er første statusrapport fra evalueringen. Det vil komme ytterligere en statusrapport ved årsskiftet 2016/2017, og en sluttrapport i 2018.

Fra AFIs side har seniorforskerne Øystein Spjelkavik og Kjetil Frøyland ansvar for gjennomføringen av følgeevalueringen, med sistnevnte som prosjektleder. Seniorforsker Vilde Hoff Bernstrøm har ansvar for effektmålingen. Programkoordinator Grete Wangen har vært ansvarlig for opplæring i Supported Employment.

Takk til prosjektansatte og prosjektet styringsgruppe for et godt og givende samarbeid så langt.

Forskerne

Desember 2015

Innhold

Forord

Figurer og tabeller

1. INNLEDNING OG BAKGRUNN	5
1.1 PROSJEKTET «OVERGANGER, SAMARBEID OG KOORDINERING»	6
1.2 LINDESNESLOSEN	8
1.3 FORSKNINGSMETODE	8
1.4 SENTRALE AKTIVITETER I PROSJEKTET SÅ LANGT	9
1.5 FORSKNINGSAKTIVITETER 2014 OG 2015	10
1.6 RAPPORTENS OPPBYGNING	13
2. FORELØPIG NULLPUNKTSANALYSE	14
2.1 INTRODUKSJON – VURDERING AV STATUS VED OPPSTART AV ET TILTAK	14
2.2 NAV	14
2.3 SKOLE	20
2.4 ARBEIDSMARKEDET	26
2.5 METODISKE SPØRSMÅL OG BETRAKTNINGER FOR EFFEKTANALYSEN	27
2.6 OPPSUMMERING NULLPUNKTSANALYSE	29
3. FØLGEVALUERING – ERFARINGER I PROSJEKTETS ETABLERINGSFASE	31
3.1 REKRUTTERING - DELTAKERNE	31
3.2 HVORDAN ARBEIDER LINDESNESLOSEN? – METODISKE TILNÆRMINGER	32
3.3 ELEMENTER I GOD INKLUDERINGSKOMPETANSE FOR UTSATT UNGDOM	38
4. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	39
4.1 UNDERVEISANBEFALINGER	39
LITTERATUR.....	41
VEDLEGG 1 - KVALITETSMÅLINGSSKALA	43
VEDLEGG 2 – REFERAT FRA DIALOGSEMINAR 2015	45

Figurer og tabeller

Figur 1 Oversikt over forskjellige ytelser fra NAV for unge under 30 år	15
Figur 2 Andel på AAP 29 år og yngre	15
Figur 3 AAP i Lindesnesregionen	16
Figur 4 Andel uføre 18-29 år	17
Figur 5 Andel uføre i Lindesnesregionen.....	18
Figur 6 Andel uføre 20-24 år	18
Figur 7 Sosialstønad for unge mellom 16 og 29 år.....	19
Figur 8 Sosialstønad fordelt på region og alder	19
Figur 9 Kvalifiseringsstønad for unge under 30 år	20
Figur 10 Kvalifiseringsstønad fordelt på region og alder.....	20
Figur 11 Overgang fra ungdomsskole til videregående.....	21
Figur 12 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	22
Figur 13 Andel gjennomført etter 5 år	23
Figur 14 Gjennomføring VGS 2008.....	23
Figur 15 Gjennomføring	24
Figur 16 Overganger i prosent 2013.....	25
Figur 17 Ordinær progresjon etter område	25
Figur 18 Frafall i prosent.....	26
Figur 19 Frafall i prosent Lindesnes 2013.....	26
Figur 20 Sysselsetting 2011	26

1. Innledning og bakgrunn

I 2012 befant nesten fem og en halv million unge mellom 18 og 24 år i Europa seg utenfor utdanning og opplæring. I gjennomsnitt var arbeidsledigheten blant disse 40 %, mot 23 % blant ungdom ellers.¹ Skolefravall hemmer produktiviteten og konkurranseevnen, og utvikler fattigdom og sosial eksklusjon. Unge mennesker som forlater opplæring tidlig kan møte alvorlige problemer på arbeidsmarkedet (Brekke, 2014; Falch & Nyhus, 2011; Kim, 2013).

Søkelyset er blant annet blitt rettet mot rådgiverrollen og rådgivertjenesten i skolen, med dertil økende krav til personer som skal bistå unge med relevant informasjon og målrettet veiledning. Rådgivningen i skolen skal bidra til opplæring tilpasset den enkeltes forutsetninger og gi muligheter for å klare seg i arbeidslivet. God rådgivning, utdannings- og yrkesveiledning skal gi færre omvalg og dermed bedre gjennomføring, og skal motvirke sosiale forskjeller i valg av utdanning og yrke, og forhindre frafall i utdanningsløpet og i arbeidslivet (St.meld. nr. 30 (2003-2004); St.meld. nr. 16 (2006-2007)).

Flere prosjekter og satsinger er gjennomført og/eller pågår for å hindre frafall fra skolen og forbedre overgangen til arbeid (Follesø, et al., 2011; Frøyland, 2012; M. A. Sletten, Bakken, & Sandlie, 2013). Et av formålene i Ny GIV var økt gjennomføring i videregående skole, noe som blant annet ble forsøkt å nå gjennom økt kompetanse hos Oppfølgingstjenesten og NAV, samt bedret samarbeid omkring elever som sliter i skolen.² Gjennom oppfølgingsprosjektet søkte man blant annet å komme tidligere inn med god oppfølging også fra skolens side. Resultatene fra Ny GIV har likevel vært beskjedne (M. Å. Sletten, Bakken, & Andersen, 2015; Utdanningsdirektoratet, 2014).

Etablering av en lostjeneste i Lindesnesregionen hadde som ambisjon å redusere utenforskap og frafall fra skole og arbeid i denne regionen. I prosjektskissen³ (s. 8) heter det at:

Lostjenesten er et felles kraftløft for å forebygge store, felles utfordringer i framtiden i forhold til utenforskap og velferdsmessige utfordringer i Lindesnesregionen. De viktigste, offentlige aktørene i forhold til helse og velferd: NAV, fylkeskommunen og kommunene oppfordres til å forsterke og samordne sin innsats for å få ned antallet unge som dropper ut av utdanning og jobb.

Målgruppen for prosjektet skulle være ungdom bosatt i Lindesnesregionen som har droppet ut av jobb eller utdanning, eller som står i fare for å gjøre det. Prosjektets hovedmålgruppe var ungdom i alder tilsvarende videregående skole. Videre heter det i prosjektbeskrivelsen at "det er ingen offentlig myndighet som har et formelt ansvar for å følge opp at ungdom etter avsluttet grunnskole faktisk kommer videre i jobb eller utdanning. Prosjektet skal ha fokus også på denne viktige overgangen." Prosjektet hadde også som ambisjon å utvikle et særlig fokus på elever i regionens ungdomsskoler. Målet for prosjektet beskrives mer konkret som følger:

¹ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/29_early_school_leaving.pdf

² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/kampanjer/ny-giv.html?id=632025>

³

<https://www.lindesnesregionen.no/images/nydok/Prosjekter/Lindesneslosen/Dokumenter/Prosjektbeskrivelse/2014-05-08-LOSEN-Prosjektbeskrivelse%20-%20med%20vedlegg.pdf> (Lest 22.12.2015)

Gjennomføringen av prosjektet Lostjenesten i Lindesnesregionen forventes å ha mange positive effekter. Et konkret og målbart mål som prosjektet har satt seg er at antall unge på Arbeidsavklaringspenger i løpet av en 4-års periode skal reduseres ned til landsgjennomsnittet, noe som innebærer en reduksjon på 26 % tilsvarende 26 personer for gruppen opp til 29 år. For øvrig skal prosjektet medvirke i positiv retning for måloppnåelse i forhold til høyere gjennomføringsprosent for videregående skoler i Vest-Agder i samlet.(s.8)

”Losmodellen” har sterke likhetstrekk med ulike varianter av den individuelle oppfølgingsmodellen i Supported Employment/Education, som kan vise til svært gode resultater når det gjelder overgangsproblematikk og inkludering på arbeidsmarkedet for utsatte grupper (Frøyland & Spjelkavik, 2014). Selv om den evidensbaserte forskningen på dette feltet primært har vært knyttet til personer med ulike typer psykiske lidelser, rapporteres det i stadig økende grad om positive effekter for personer med ulike typer utfordringer og diagnoser som har problemer i overgangen skole – arbeidsliv. For eksempel rapporteres det om god effekt i Australia med en ordning med ”overgangsveileder” som er forankret i skole, men som opererer innenfor et partnerskap mellom skole og lokalt næringsliv.⁴ Rollen er spesifikt rettet mot oppfølgings- og tilretteleggingsbehov blant de som vurderer - eller står i fare for - å avslutte skolegangen. Overgangsveilederen er regelmessig til stede i skolen, men er ikke bundet av byråkratiske forordninger med hensyn til type og form på bistanden og tilbyr individuell oppfølging både i og utenfor skolen. Evalueringen av ordningen viser at færre elever gjør feilvalg eller faller fra og andelen som kan nyttiggjøre seg – eller få en overgang til - arbeidslivet øker. Det vises også til positive skoleinterne effekter, som økt kompetanse i å identifisere elevers bistandsbehov tidlig, og bedre relasjoner med det omkringliggende næringslivet.

Prosjektet i Lindesnesregionen fikk navnet ”Lindesneslosen” og skal foregå fra høsten 2014 til og med våren 2017 ved Mandal Videregående skole og Byremo Videregående skole. Mens Mandal VGS er en stor skole med rundt 800 elever, er Byremo atskillig mindre med mellom 110 og 130 elever. Lindesneslosen har ”hovedbase” på Mandal videregående skole, men er også tilstede på Byremo en dag hver uke. Lindesnesregionen består av følgende fem kommuner i Vest-Agder: Mandal, Marnardal, Åseral, Audnedal og Lindesnes.

1.1 Prosjektet «Overganger, samarbeid og koordinering»

«Lindesneslosen» bygger på prosjektet «Overganger, samarbeid og koordinering» som pågikk ved Mandal videregående skole i perioden 2009-2012 og som hadde gode resultater. Lostjenesten er på mange måter en videreføring og utvidelse av dette tilbudet.

Utgangspunktet for prosjektet «Overganger, samarbeid og koordinering» ved Mandal videregående skole (Bragdø & Spjelkavik, 2013) var manglende koordinering og parallellitet i hjelpetilbudet til ungdommer med behov for støtte og oppfølging for å fullføre videregående skole og/eller for å komme i jobb på det ordinære arbeidsmarkedet. Enkelt sagt, tydet erfaringer og observasjoner på at det eksisterende støttesystemet ikke godt nok klarte å gi høvelig bistand til ungdom som faller ut – eller som står i fare for å falle ut – av videregående utdanning. Et økende antall unge kom inn i ulike skjermede tiltak via NAV, gjerne ved at de hadde søkt om – eller en stund hadde mottatt - sosialhjelp. Fellesnevnerne for mange var at de ikke hadde fullført videregående skole, og at de hadde gått lenge uten aktivitet. Mange hadde pådratt seg diagnostiske merkelapper av typen ”sosial mistilpassing”, ”psykisk lidelse”, ”rusmisbruker” og ”kriminell”. Samtaler med mange av disse ungdommene gav et inntrykk av unge mennesker i et skolesystem der noe ofte «glapp», de mistet relasjonen til skolen og

⁴ http://www.dest.gov.au/directory/JPP_info_paper.pdf

identifiserte seg mer som avvikere, sosialklienter eller klienter i et attføringssystem enn som skoleelever eller arbeidstakere. Mange hadde av ulike grunner sluttet å møte opp på skolen, eller de klarte ikke overganger fra ungdomsskole til videregående skole eller fra videregående skole til arbeidsmarkedet.

Det ble påpekt at det har vært mye satsning på målgruppen både lokalt og regionalt, men uten at frafallsprosenten var blitt vesentlig redusert, eller at flere har benyttet seg av skoleretten sin. Det ble også vist til at tidligere prosjekter hadde vært mer knyttet opp mot andre etater og virksomheter (som NAV, attføringsbedrifter og private organisasjoner) enn mot skole. Det var bekymring for at den unge ofte mistet relasjonen til skole og det ordinære karriereforløpet for aldersgruppen. Det var bekymring for at unge som får adgang til tiltak og økonomisk støtte fra NAV, lett fant slike tilbud mer motiverende enn å gjennomføre skole.

Prosjektet utviklet en modell for tett oppfølging forankret i VGS. De sentrale elementene i modellen var 1) aktiv individuell veiledning med fokus på skole, arbeid og fritid, 2) tett samarbeid med andre bistandsyttere og lokale arbeidsgivere, 3) koordinering som sikrer parallellitet i tjenestetilbudet overfor den enkelte ungdommen. I arbeidet med elevene var tett oppfølging av den enkelte sentralt og innsatsen ble styrt av den enkeltes behov for tett oppfølging mot skole, skoleklasse, arbeidsplass (bedriftsbesøk, jobbsmak, praksisplass, lærlingplass) og privat og faglig nettverk.

Oppfølgingsmodellen var hentet fra "Job Coach-modellen" i Supported Employment, hvor Job Coach sammen med brukeren finner frem til den enkeltes interesser, styrker og bistandsbehov i forhold til arbeid eller utdanning. Det er vesentlig at man i stor grad involverer betydningsfulle personer i brukers familie og nettverk, fordi disse ofte kan være viktige i prosessen med å finne frem til muligheter innen skole eller arbeid, samt være en støtte for brukeren i normale forløp (Griffen et al. 2007). "Teorien" i prosjektet «Overganger, samarbeid og koordinering» var at ungdommene lærer best gjennom tilbakemeldinger og erfaringer i så ordinære forløp som mulig. Jo lengre de som sliter sosialt eller psykisk er passive eller går på tiltak utenfor de ordinære forløpene, jo større blir terskelen for å ta opp igjen skolen eller å prøve seg i vanlig arbeid. De internasjonale erfaringene knyttet til Supported Employment er at for mange forutsetter suksess i ordinære forløp bistand i form av tett individuell oppfølging og tilrettelegging.

Oppfølgingsfunksjonen var i dette prosjektet lagt til skolen, der oppgaven var å gi bistand til den enkelte som skaper opplevelse av mestring og utvikling, slik at motivasjonen blir sterk nok til å gjøre en sterkere innsats direkte i skoleforløpet, eventuelt via det ordinære arbeidslivet, eller direkte inn i jobb. For ungdommer som sliter med å møte på skolen kan det være bedre å satse på kombinasjonsløsninger skole/jobb eller direkte ut i jobb. Erfaringer fra prosjektet er at opplevelse av mestring i jobb også kan skape motivasjon for videre skolegang. Det å gi bistand for at den enkelte opplever å lykkes, altså mestringsopplevelser, er derfor sentralt. Hasluck og Green peker i en gjennomgang av hva som virker for ulike grupper av arbeidssøkere, at for ungdom er oppfølging i arbeid og på arbeidsplassen spesielt viktig om varig arbeidsfastholdelse skal nås (Hasluck & Green, 2007). En forutsetning for å få det til, er et tett, forpliktende og kontinuerlig samarbeid med næringslivet, der den samme oppfølgingsfunksjonen skal gi støtte og veiledning til involverte arbeidsgivere og kolleger. En klar avtale der roller, ansvar og type oppfølging er avklart, er derfor nødvendig.

1.2 Lindesneslosen

Prosjektet har som sin viktigste målgruppe ungdom som står i fare for å falle ut av utdanning eller jobb, eller som kanskje allerede har gjort det. Prosjektet og dets samarbeidspartnere skal sørge for at ungdommen får individuell, tilpasset oppfølging og gjennomfører planlagt utdanning, eller kommer i ordinært arbeid. For å lykkes med dette skal prosjektet samordne innsats fra NAV, Fylkeskommunen og kommunene i regionen, og utgjøre et helhetlig tilbud til ungdommene.

Ved oppstart høsten 2014 bestod prosjektteamet av fem personer: Prosjektleder i full stilling, 2 nytilsatte prosjektmedarbeidere i full stilling, en OT-rådgiver i 60% stilling, samt en OT-rådgiver i 40% stilling (OT-andelen ble utvidet til 100% fra januar 2015). Teamet har en sammensatt kompetansebakgrunn, blant annet kompetanse fra ungdomsarbeid, NAV, veilednings- og interessekartleggingsmetodikk, samt i Job Coach-modellen i Supported Employment.

Stillingene finansieres av Vest-Agder fylkeskommune (OT-stillingene), NAV (prosjektmedarbeiderstillingene) og kommunene i Lindesnesregionen (prosjektlederstillingen). Prosjektet får også støtte fra Sørlandets Kompetansefond.

Hovedmål med forsøket er å teste om Lindesneslosen kan redusere skolefrafall og overgang av unge til uførepensjon gjennom proaktiv oppfølging og tilrettelegging. Forsøkets arbeidsmetodikk bygger på job-coachmodellen i Supported Employment: Losene er "coacher" som sammen med brukeren finner fram til den enkeltes interesser, styrker og bistandsbehov i forhold til utdanning eller arbeid.

Vi antok ved innledningen av prosjektet at bistanden ville komme til å følge to hovedlinjer:

- a) bistand i retning av skolegjennomføring og avlagt eksamen (Supported Education). Her rettes fokus mot forebygging av frafall og tilrettelegging av skolesituasjonen internt på skolen. Ordinære arbeidsplasser benyttes etter behov som del av studiet i form av lære- eller lærlingeordninger, eller ulike varianter av praksis koblet til studiet.
- b) bistand i retning av lønnet ordinært arbeid for elever der dette er hensiktsmessig (Supported Employment). Jobbene kan være midlertidige eller faste. De kan forekomme i forbindelse med avbrekk fra skolegangen, eller som alternativ til skolegang når det er hensiktsmessig.

Lindesneslosen skal samarbeide tett med oppfølgingstjenesten og kontaktlærerne, og med de instanser i hjelpeapparatet som til enhver tid er relevante for den enkelte unge. Forsøkets arbeidsmetodikk skal følges opp gjennom regelmessige målinger basert på en tilpasset Supported Employment/Supported Education kvalitetsskala.

1.3 Forskningsmetode

Det er lagt opp til en følge- og effektevalueringen med tre hovedfaser.

1. Et forprosjekt høsten 2014 der opplæring av de nyansatte losene, utvikling av en kvalitetsmålingsskala og en nullpunktsanalyse er sentrale elementer.
2. En gjennomføringsfase for årene 2014-2017 der det hvert år gjennomføres et fagseminar med prosjektgruppen og en kvalitetsmåling der den utviklede kvalitetsmålingsskalaen benyttes som intervju- og måleredskap. I tillegg lages årlig en kortfattet statusrapport fra prosjektet (hvorav dette er den første).

3. En etterfase 2017-2018 der registerdataanalyse, fullføring av nullpunktsanalyse, analyse av lokale prosjektregistreringer og rapportskrivning er sentrale elementer.

Kvalitetsmålingene vil bli gjennomført en gang hvert år i form av et dagsbesøk av to forskere med korte intervjuer av losene. Kvalitetsskalaen vil bygge på og følge IPS-fidelity-skalaen, som er grundig utprøvd i internasjonal forskning (Bejerholm, Areberg, Hofgren, Sandlund, & Rinaldi, 2014; Bond, Drake, & Campbell, 2014) og som for tida prøves ut i 7 piloter i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Den aktuelle skalaen vil tilpasses Lindesneslosprosjektet ved både å måle aktivitet som faller inn under Supported Employment og Supported Education.

Hvert år gjennomføres et fagseminar (dagsseminar) der de involverte forskerne fra AFI sammen med Lindesneslosene og eventuelle andre aktuelle personer i fellesskap gjennomgår erfaringer og metoder i prosjektet. Hensikten er blant annet trekke lærdommer av erfaringer som er gjort, eventuelt finne alternative måter å løse utfordringer på, samt å få et klarere bilde av hva slags oppfølgingsmodell Lindesneslosen utvikler seg til å bli.

Framdriftsplanen for prosjektet var som følger:

Høst 2014 - Forprosjekt
Nullpunktsanalyse
Opplæring
Utvikling av kvalitetsstandard
Utprøving kvalitetsstandard
Vår 2015 - Gjennomføring
Nullpunktsanalyse
Fagseminar
Høst 2015 - Gjennomføring
Første kvalitetsmåling
Rapport første år
Vår 2016 - Gjennomføring
Fagseminar
Høst 2016 - Gjennomføring
Andre kvalitetsmåling
Rapport andre år
Vår 2017 - Gjennomføring
Fagseminar og tredje kvalitetsmåling
Høst 2017/vår 2018 - Etterfase
Kjøp av data SSB
Nullpunkt og sluttanalyse registerdata
Sluttrapport

1.4 Sentrale aktiviteter i prosjektet så langt

Følgende aktiviteter har vært sentrale i den første prosjektperioden (2014-2015):

Etablering av styringsgruppe

En styringsgruppe bestående av representant fra NAV (NAV-leder), representant for Vest-Agder fylkeskommune (rektor ved den videregående skolen), en representant for vertskommunen Mandal, samt en representant for rådmannsutvalget i Lindesnesregionen ble etablert tidlig høsten 2014. Prosjektleder er sekretær for styringsgruppa. AFI har også møte- og uttalerett i styringsgruppa. Styringsgruppa har hatt hyppige møter den første prosjektperioden (ca annenhver måned).

Etableringen av et prosjektteam – utskiftninger og utvidelser

Ansettelse av (3) losene ble gjort sommer/høst 2014. I løpet av 2015 sluttet en av prosjektmedarbeiderne i tillegg til at den ene OT-rådgiver som var knyttet til prosjektet i 60 % gikk av med pensjon. Tre nye ansettelser skjedde rundt sommeren 2015. I løpet av høsten 2015 ble ytterligere en person som skulle ha ansvar for samarbeid med de lokale ungdomsskolene om utsatte ungdommer ansatt i full stilling. I den første perioden av prosjektet har det dermed vært flere utskiftninger i prosjektgruppa. Høsten 2015 var det totalt seks personer som jobbet i prosjektet i 5,4 årsverk.

Utvikling av arbeidsform og metodisk tilnærming

Prosjektgruppa har etablert to ukentlige samarbeidsmøter internt, og har også gjennomført egne interne prosjektsamlinger. Det er utarbeidet et strategidokument og interne rutinebeskrivelser som er diskutert i styringsgruppa og som er under videre utvikling og endring. Prosjektmedarbeiderne har underveis utviklet og prøvd ut flere samarbeidsformer og aktiviteter der elever og lærere er blitt involvert på ulike måter. Disse har evaluator foreløpig lite informasjon om, men vil komme tilbake til dem i senere rapporteringer dersom de er av relevans.

Byremo VGS

Lindesneslosen har hovedbase ved Mandal videregående skole, men skal også arbeide på Byremo videregående skole. Høsten 2015 hadde Lindesneslosen fast kontorplass ved Byremo videregående skole, og var da tilstede der hver fredag (hovedsakelig prosjektleder som hadde denne rollen). Det var da etablert dialog med rektor, helsesøster, rådgiver og avdelingsledere ved Byremo, samt at deltagelse i TO-teamet (tilrettelagt opplæring) på Byremo var under etablering. Det tok noe tid før relasjonen med Byremo var godt etablert. Prosjektet hadde for eksempel våren 2015 ikke kommet skikkelig i gang på denne skolen.

1.5 Forskningsaktiviteter 2014 og 2015

Tidlig høsten 2014 ble det gjennomført et halvdagsseminar der de nytilsatte prosjektmedarbeiderne og forskerne ved AFI møttes for å bli kjent med hverandre, utveksle tanker om prosjektet og legge planer. Følgende aktiviteter har vært sentrale fra forskningshold i den første perioden av prosjektet:

Femtrinnsmodellen i Supported Employment - Opplæring av losene

AFI (v/Grete Wangen) gjennomførte høsten 2014 et todagers opplæringsseminar i Supported Employment i tett samarbeid med en av losnene, Anlaug Bragdø. Opplæringen var sentrert rundt femtrinnsmodellen i Supported Employment. Samtlige prosjektansatte deltok.

Hva er femtrinnsprosessen? European Union of Supported Employment (EUSE) har utviklet en femtrinnsprosess som er blitt identifisert og anerkjent som en europeisk modell for god praksis og rammeverk for SE. Denne ble utviklet av praktikere innen SE fra Østerrike, Danmark, England, Finland, Tyskland, Hellas, Irland, Nord-Irland, Norge, Skottland, Spania og Sverige og var ferdigstilt i 2010. Den er altså ikke et forskningsbasert prosessverktøy, men det gjør den ikke nødvendigvis mindre relevant eller anvendelig.

De fem fasene i inkluderingsprosessen er ikke ment som anvisning for et statisk eller nødvendig utviklingsforløp. Poenget er snarere at praktikernes erfaringer har vist at et inkluderingsforløp i SE ofte preges av disse fem fasene. Innenfor hver av fasene er det angitt et bredt spekter av aktiviteter, noen som vil være unike for en spesiell gruppe av arbeidssøkere, andre som vil være mer generelle og gjel-

de mer på tvers av utsatte grupper. Her følger en kort beskrivelse av de fem fasene (Frøyland & Spjelkavik, 2014):

1 Innledende kontakt og samarbeidsavtale

Oppgavene i denne fasen er å gi nødvendig informasjon til arbeidssøker på en hensiktsmessig måte, og å hjelpe den enkelte til å bruke informasjonen og erfaringskunnskap til å foreta informerte valg om bistand. Aktivitetene på dette stadiet skal være relevante, personsentrerte og del av en omforent handlingsplan som tar sikte på å støtte den enkelte til ordinært arbeid. Det forventes at denne innledende fasen avsluttes med at den enkelte arbeidssøker kan ta en avgjørelse om hvorvidt han eller hun ønsker bistand i tråd med SE.

2 Yrkeskartlegging og karriereplanlegging

Aktivitetene i denne fasen skal gi et innblikk i sider ved den enkeltes interesser, ferdigheter og bistandsbehov. Arbeidssøkeren skal aktivt identifisere ønske om en jobb i samsvar med egne interesser, ambisjoner, behov, forutsetninger og erfaringsbakgrunn. Handlingsplanen som utvikles, er basert på en myndiggjøringstilnærming, der arbeidssøkeren foretar egne karrierevalg og deltar i utformingen av sitt eget arbeidsprosjekt, i samsvar med sine interesser og yrkesfaglige ambisjoner.

3 Finne en passende jobb

Det finnes ikke en enkelt «beste» metode for jobbsøking og bistand til å finne en jobb, men man vurderer hvilke aktiviteter som best passer behovene til den enkelte arbeidssøker. En rekke metoder som kan brukes for å identifisere en egnet jobb (jobbmatch).

4 Samarbeid med arbeidsgiver

Denne fasen avgjør hvilke muligheter som finnes hos den aktuelle arbeidsgiveren. Potensielle temaer som kan tas opp til drøfting, omfatter blant annet kompetanse og erfaring, arbeidstid (eller jobbsmak/arbeidspraksis), vilkår og betingelser for ansettelse, arbeidsplassens kultur, støtte- og tilretteleggingsbehov, aspekter vedrørende informasjon/åpenhet om utfordringer og bistandsbehov, bevissthetstrening for arbeidsgivere og medarbeidere, helse- og sikkerhetskrav, finansiering og muligheter for stønader fra velferdstjenestene, veiledning og råd til arbeidsgivere om deres forpliktelser og ansvar.

5 Opplæring og trening på og/eller utenom arbeidsplassen

Nivå, mengde og hva slags støtte som skal gis, avhenger av den enkeltes behov og arbeidssituasjon. Støtten bør gradvis nedtrappes og erstattes av støtte fra kolleger (naturlig bistand, se kapittel 5 i denne boka). Nivåene av støtte og strategier for avvikling av støtten planlegges og gjennomgås med kolleger, arbeidsgiveren og arbeidstakeren/brukeren. Støttetiltakene som kan tilbys i denne fasen, skal være personsentrerte og fleksible, og kan omfatte bistand på arbeidsplassen, oppfølging med tanke på sosiale ferdigheter, identifisering av en mentor eller en fadder, vurdering av arbeidsplasskultur/arbeidsmiljø, støtte til arbeidssøkeren i å tilpasse seg arbeidsplassen, støtte til arbeidsgiveren og arbeidskollegene, identifisering av arbeidsplassens skikk og praksis, identifisering av muligheter for karriereutvikling, bistand utenfor jobb, bistand ved praktiske problemer (reisevei, kjøp av arbeidsklær osv.), diskusjon rundt arbeidsrelasjoner, støtte til å utløse velferdsgoder eller ta kontakt med byråkrati, opprettholdelse av samarbeid med støtteapparatet, eller lytting og rådgiving i saker som kommer opp.

Utvikling av kvalitetmålingsskala etter mal fra IPS kvalitetsskala

Høsten 2014 utviklet AFI en skisse til en tilpasset Supported Employment/Education kvalitetsskala for forsøket. Skalaen var inspirert av kvalitetsskalaen som er utviklet i tilknytning til SE-varianten Individual Placement and Support (IPS).

IPS – som på norsk har fått betegnelsen «Individuell jobbstøtte» – er Supported Employment utviklet spesielt for mennesker med alvorlige psykiske lidelser, og hvor jobbspesialisten er en integrert del av et behandlingsteam. IPS er en av de mest kjente og utbredte versjonene av Supported Employment, ikke minst fordi den har fått høy anerkjennelse innen det psykiatriske helsevesenet gjennom sterk vektlegging av evidensbasert praksis med forholdsvis strenge krav til kvalitet (Drake, Bond, & Becker, 2012; Falkum & Berge, 2013; Schafft, 2009).⁵

IPS bygger på sentrale prinsipper i SE, med «place then train»-perspektivet og at ansettelse i det ordinære arbeidslivet er det primære målet, at deltakelse skjer på bakgrunn av brukers eget ønske og at jobbsøkingen styres av den enkelte brukers/arbeidssøkers preferanser. IPS-versjonen av SE skiller seg mest tydelig fra mer tradisjonell SE ved at jobbspesialisten, jobbsøkingen og arbeidsdeltakelsen inngår som en integrert del av behandlingen, noe som i praksis innebærer at jobbspesialisten er en del av behandlingsteamet.

IPS er i skrivende stund under utprøving i Norge som «Individuell jobbstøtte» i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Tilsvarende foregår i Sverige og Danmark, og også attføringsbedriftene har en egen IPS-satsing. Et annet forskningsbasert prosjekt, «Jobbmestrende oppfølging», et FoU-prosjekt/fagutviklingsprogram under Nasjonal strategi for arbeid og psykisk helse (2007-2012), tester ut IPS-metodikk i kombinasjon med kognitiv trening og kognitiv atferdsterapi. Hensikten er å undersøke om disse metodene styrker deltakernes evne til å mestre utfordringer og krav i en arbeidssituasjon (Falkum & Berge, 2013; NAV & Helsedirektoratet, 2013).

Kvalitetsskalaen i IPS er laget for arbeidsrettet oppfølging av personer med psykiske lidelser (Drake, et al., 2012). Vi har justert og supplert skalaen slik at den skal treffe målgruppen for Lindesneslosen bedre, og slik at den både omfatter arbeidsrettet og skolerett oppfølging (Supported Employment og Supported Education). Vi har tilpasset skalaen for bruk i den norske videregående skolen. I tillegg arbeider Lindesneslosene jo ikke bare med personer med psykiske lidelser, selv om mange av dem likevel har psykiske utfordringer. Dette avviker også fra målgruppen kvalitetsskalaen i IPS er laget for. Kvalitetsskalaen som utvikles i dette prosjektet følger samme oppbygning og prinsipp som kvalitetsskalaen i IPS, men det er så langt gjort flere endringer i den, og det vil komme flere.

I denne delrapporten vil vi kort presentere hvordan Lindesneslosene ser ut til å arbeide når vi sammenligner jobben de gjør med de ulike elementene i kvalitetsskalaen som vi har utviklet.

Skissen til kvalitetsskala ble prøvd ut ved feltbesøk til prosjektet høsten 2014. Ved dette besøket ble samtlige prosjektmedarbeidere intervjuet med utgangspunkt i to ulike skisser til kvalitetsmålingsredskap. Høsten 2015 ble det gjennomført individuelle intervjuer og "kvalitetsmålinger" med samtlige prosjektansatte i Lindesneslosen basert på kvalitetsmålingsskalaen. (Foreløpig versjon av tilpasset kvalitetsskala finnes i vedlegg 1.)

⁵ Les mer om fidelitetsmåling av IPS her: <http://www.dartmouth.edu/~ips/page19/page19.html>. Norsk versjon: <http://www.napha.no/multimedia/1951/IPS++Kvalitetskala.pdf>.

Nullpunktsanalyse

Høsten 2014 startet arbeidet med en nullpunktsanalyse av situasjonen før selve forsøksperioden. Den endelige nullpunktsanalysen vil gjennomføres ved avslutning av prosjektet, og vil bestå av en analyse av registerdata i Lindesnesregionen i årene før prosjektperioden (4-8 år). Foreløpig nullpunktsanalyse er beskrevet grundig i kapittel 2 i denne rapporten.

Fagseminar

I mai 2015 gjennomførte AFI et fagseminar med Lindesneslovene. Programmet bestod av en gjennomgang av losenes praksis og erfarte utfordringer så langt. Tema var blant annet rekruttering av deltakere, samarbeid på/med skolen på systemnivå og i enkeltsaker om skolegang, bruk av/samarbeid med ordinære arbeidsplasser, og bruk av/samarbeid med andre instanser. Tema var også samarbeid, rollefordeling, kompetanse og evt ulike mandat internt i Lindesneslos-teamet.

AFI-forskerne gav kommentarer og innspill basert på informasjonen fra losene og øvrig prosjektdokumentasjon.

Fokusgruppe

Det ble gjennomført to fokusgruppeintervjuer med de mest involverte hjelpeinstansene der bistandsforløpet og innholdet i bistanden knyttet til to konkrete case ble gjennomgått og oppsummert.

Dialogkonferanse høsten 2015

I samarbeid med AFI ble det i august 2015 gjennomført en dialogkonferanse der sentrale lokale samarbeidspartnere på de videregående skolene og i hjelpeapparatet for øvrig deltok. Initiativet til konferansen kom fra prosjektgruppa. AFI fikk oppgaven med å lede den. Omtrent 60 personer deltok. Deltakerne var hovedsaklig rådgivere eller kontaktlærere ved Mandal og Byremo videregående skoler og ansatte i NAV, men noen var også representanter for politiet, barnevern og kommune. Lindesneslosen har laget en oppsummering fra denne konferansen (vedlegg 2 til denne rapporten).

Fortløpende kontakt med prosjektleder

Det har underveis vært telefonkontakt mellom prosjektleder og leder for forskingsdelen. Her har ulike temaer knyttet til videre framdrift i prosjektet, rapportering etc vært drøftet.

1.6 Rapportens oppbygning

I kapittel 2 – som utgjør den største delen av denne underveisrapporten – presenteres foreløpig nullpunktsanalyse. Denne skal ferdigstilles i forbindelse med registerdataanalysene i 2017/2018. I kapittel 3 presenterer vi de viktigste inntrykkene fra de kvalitative delene av evalueringen; dvs hvordan Lindesneslovene jobber og hvilke utfordringer de har møtt så langt. I det siste kapitlet oppsummerer vi kort de viktigste tingene vi mener kan sies om Lindesneslovenes første periode.

2. Foreløpig nullpunktsanalyse

2.1 Introduksjon – vurdering av status ved oppstart av et tiltak

Målsetningen til prosjektet er som vi tidligere har vist til følgende:

«Gjennomføringen av prosjektet Lostjenesten i Lindesnesregionen forventes å ha mange positive effekter. Et konkret og målbart mål som prosjektet har satt seg er at antall unge på Arbeidsavklaringspenger i løpet av en 4-års periode skal reduseres ned til landsgjennomsnittet, noe som innebærer en reduksjon på 26 % tilsvarende 26 personer for gruppen opp til 29 år.

For øvrig skal prosjektet medvirke i positiv retning for måloppnåelse i forhold til høyere gjennomføringsprosent for videregående skoler i Vest-Agder i samlet.» (prosjektbeskrivelsen s. 8)

Med utgangspunkt i dette vil nullpunktsanalysen hovedsakelig fokusere på status på 2 områder:

- Bruk av NAV-støtte i aldersgruppen 18 til 29
- Gjennomføring og frafall i skolen

Dette er også områdene som vil få størst fokus i analysene etter gjennomført prosjekt. I tillegg vil sluttrapporten fokusere på overgangen til lønnet arbeid.

Områder/Regioner

Vi sammenligner gjennom denne rapporten NAV-ytelser og skolegjennomføring i Lindesnesregionen med tilsvarende tall i Vest-Agder og Nasjonale tall. Lindesnesregionen består av følgende fem kommuner i Vest-Agder: Mandal, Marnardal, Åseral, Audnedal og Lindesnes. Så langt det har latt seg gjøre har vi fokusert på øvrige kommunene i Vest-Agder og resten av landet. Det vil si at når vi oppgir tall for øvrige Vest-Agder så er det alle kommunene i Vest-Agder unntatt de som inngår i Lindesnesregionen. Og når vi oppgir tall for øvrige landet er dette alle fylkene i Norge med unntak Vest-Agder.

Datamateriale

Datamaterialet som inngår i denne rapporten er aggregerte data. Dataene er hentet fra nav.no, ssb.no, og skoleporten.no. Ekstra data har også blitt levert av statistikkseksjonen i NAV, NAV Vest-Agder, de lokale NAV-kontorene i Lindesnesregionen og utdanningsavdelingen i Vest-Agder. Til sluttrapporten vil behov for individdata vurderes.

2.2 NAV

I tabellen under ser vi en oversikt over forskjellige NAV-ytelser. Vi kan se at i aldersgruppen under 30 år er sosialhjelp den mest utbredte ytelsen i samtlige regioner. Lindesnesregionen ligger høyere enn det nasjonale gjennomsnittet for samtlige ytelser.

For å se nærmere på disse ytelsene har vi trukket frem 4 ytelser; uføretrygd, AAP, sosialhjelp og kvalifiseringsstønad. De fire ytelsene vil vise variasjonen i utvikling over tid og i forskjellen mellom Lindesnesregionen, øvrige Vest-Agder og landet for øvrig. I tillegg til å være interessante hver for seg viser de også behovet for å se på ytelsene samlet.

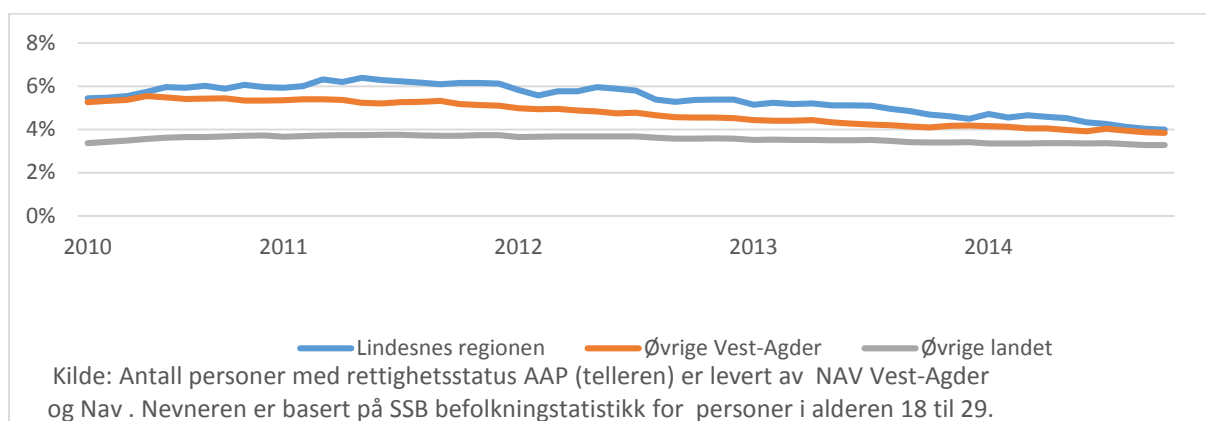
Figur 1 Oversikt over forskjellige ytelser fra NAV for unge under 30 år ⁶

	Lindesnesregionen	Øvrige Vest-Agder	Nasjonalt
Uføretrygd	2,2 %	1,3 %	1,3 %
AAP	4,7 %	4,2 %	3,4 %
Sosialhjelp	5,4 %	5,8 %	5,2 %
Kvalifiseringsstønad	0,4 %	0,3 %	0,3 %
Dagpenger	2,0 %	2,0 %	1,8 %
Tiltakspenger	0,8 %	0,9 %	0,7 %

AAP

Arbeidsavklaringspenger er spesielt nevnt i målsettingen til Lindesneslosen. Utviklingen i andelen personer med rettighetsstatus⁷ til AAP fra ordningen ble innført i mars 2010 til oktober 2014 er presentert i grafen under.

Figur 2 Andel på AAP 29 år og yngre

Sammenligner vi Lindesnesregionen med resten av Vest-Agder og resten av landet ser vi at Lindesnesregionen har signifikant høyere andel personer med AAP enn i både resten av Vest-Agder og resten av Landet for øvrig.⁸ Men differansen mellom Lindesnesregionen og resten av landet er vesentlig

⁶ Tallene er basert på tallene for 01.01.2014, med unntak av nasjonal uføretrygd som er fra 30.06.2014 og sosialhjelp og kvalifiseringsstønad som er alle mottakere i 2013.

Tallene for Lindesnesregionen og enkelte tall for øvrige kommunene i Vest-Agder er levert av NAV Vest-Agder og de lokale Nav kontorene. De nasjonale tallene og enkelte tall for Vest-Agder er hentet fra NAV.no, SSB.no og lever av statistikkseksjonen i NAV. Befolkningsstatistikken er hentet fra ssb.no. Prosenten er beregnet ved å dele antall personer med den gitte NAV statusen (teller) på antall personer i befolkningen i samme aldersgruppe (nevner). Aldersgruppene er: Teller: 18-29 (uføretrygd), 29år og under (AAP, kvalifiseringsstønad, dagpenger, tiltakspenger) og 16-29 (Sosialhjelp). Nevner: 18-29 (uføretrygd, AAP, dagpenger, tiltakspenger) og 16-29 (sosialhjelp, kvalifiseringsstønad)

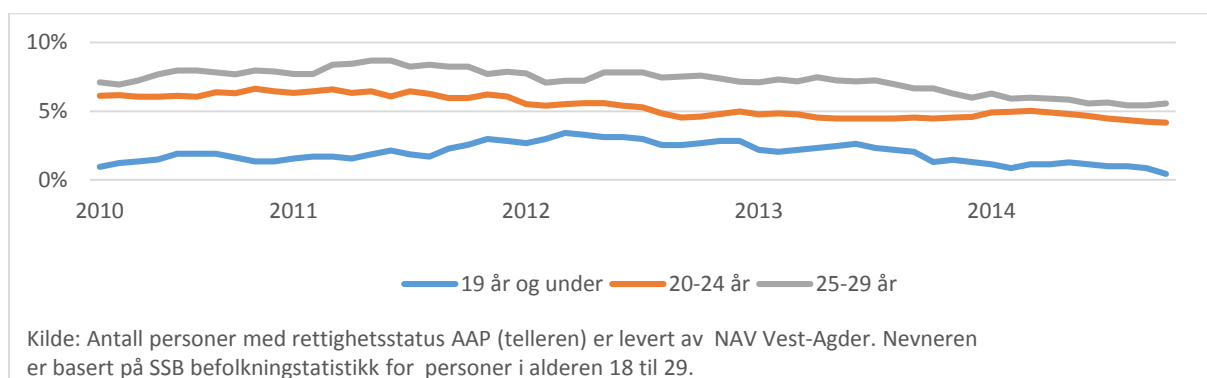
⁷ Vi kan i statistikken skille mellom personer som mottar AAP og personer med rettighetsstatus AAP. I følge nav.no avviker disse tallene fra hverandre med 2-3 prosent på landsbasis. I denne rapporten ser vi på personer med rettighetsstatus AAP.

⁸ Vi inkludert tall for oktober 2010 og oktober 2014 i analysen når vi sammenligner på tvers av regioner. Fordi de samme personene kan gjenta seg fra år til år ønsker vi ikke å blåse opp tallene ved å telle en person gjentatte ganger. Men fordi AAP normalt ikke skal ha en varighet lengre enn 4 år kan vi forvente at majoriteten er skiftet ut mellom 2010 og 2014. Analyserer vi kun enkelt år er det kun i 2011 og 2012 at Lindesnesregionen er signifikant høyere enn resten av Vest-Agder.

større enn differansen mellom Lindesnesregionen og de øvrige kommunene i Vest-Agder. Ser vi kun på oktober 2014 er ikke Lindesnes regionen signifikant forskjellig fra resten av Vest-Agder. De øvrige kommunene i Vest-Agder har også en signifikant høyere andel personer med AAP enn resten av landet.

Ser vi på utviklingen fra år til år (målt i oktober hvert år) ser vi en signifikant nedgang i andelen personer på AAP i perioden. Denne nedgangen er signifikant slakere i landet for øvrig enn den vi finner i kommunene i Vest-Agder. Når vi ser på landet utenom Vest-Agder finner i en nedgang på 0,4 prosentpoeng fra oktober 2010 til oktober 2014. I Lindesnesregionen og de øvrige kommunene i Vest-Agder er nedgangen i samme periode på henholdsvis 1,9 og 1,6 prosentpoeng. Det tilsvarer en nedgang på rundt 30 % i Vest-Agder mot en nedgang på rund 10 % i resten av landet.

Figur 3 AAP i Lindesnesregionen

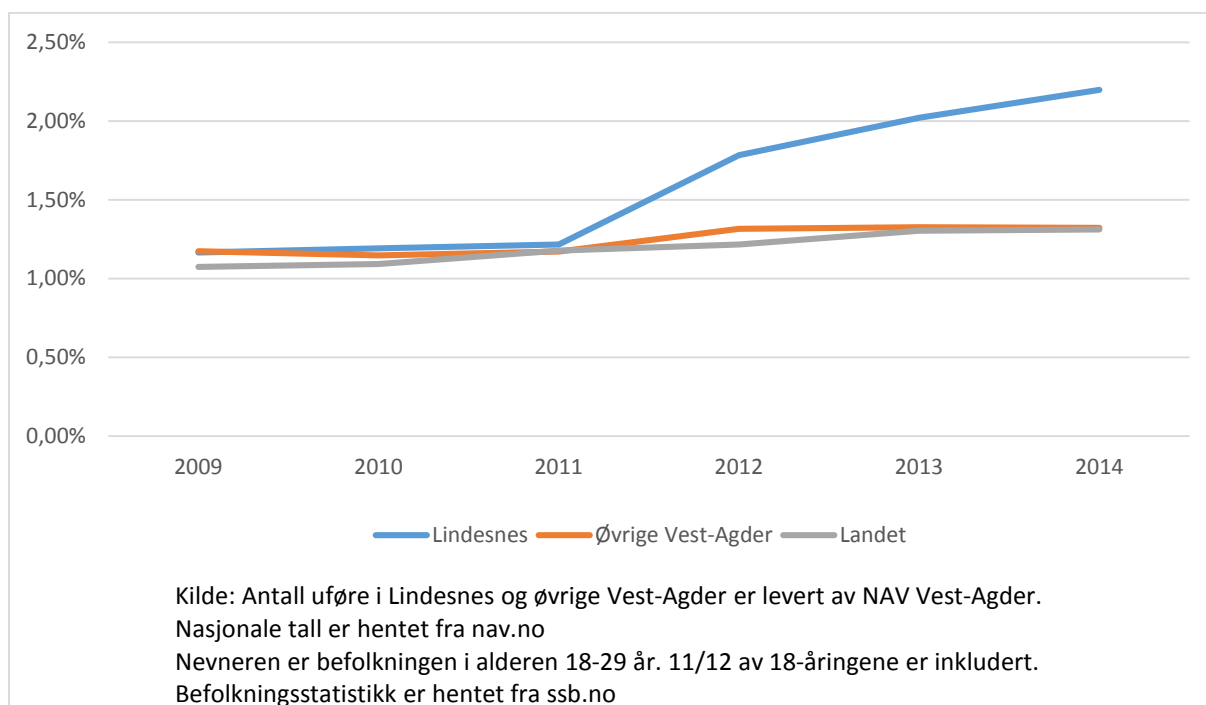

I grafen over ser vi andelen personer med AAP fordelt på tre aldersgrupperinger i Lindesnesregionen. Vi kan se at andelen tilfeller går opp med alderen. Spesielt ser vi at andelen på AAP blant unge på 19 år og yngre varierer mellom 0 og 3 % i perioden. Det tilsvarer et relativt lite antall personer i absolute tall og kan gjøre det spesielt vanskelig å gjøre analyser på de laveste aldersgruppene.

Uføretrygd

Under kan vi se en oversikt i utviklingen i andel uføre i alderen 18 til 29 år i henholdsvis Lindesnesregionen, de øvrige kommunene i Vest-Agder fylke og på nasjonalt nivå.

Figur 4 Andel uføre 18-29 år

Vi kan se at Lindesnesregionen er signifikant høyere enn landsgjennomsnittet og de øvrige kommunene i Vest-Agder i 2013 og 2014. Det er ingen signifikant forskjell på de øvrige kommunene i Vest-Agder og landsgjennomsnittet.

Samtidig ser vi også en signifikant økning i andelen uføretrygdene i perioden. For det nasjonale snittet er dette en relativt stabil trend med en økning på i gjennomsnitt 0,05 prosentpoeng hvert år fra 2009 til 2014, eller med en gjennomsnittlig økning på 4 % hvert år.

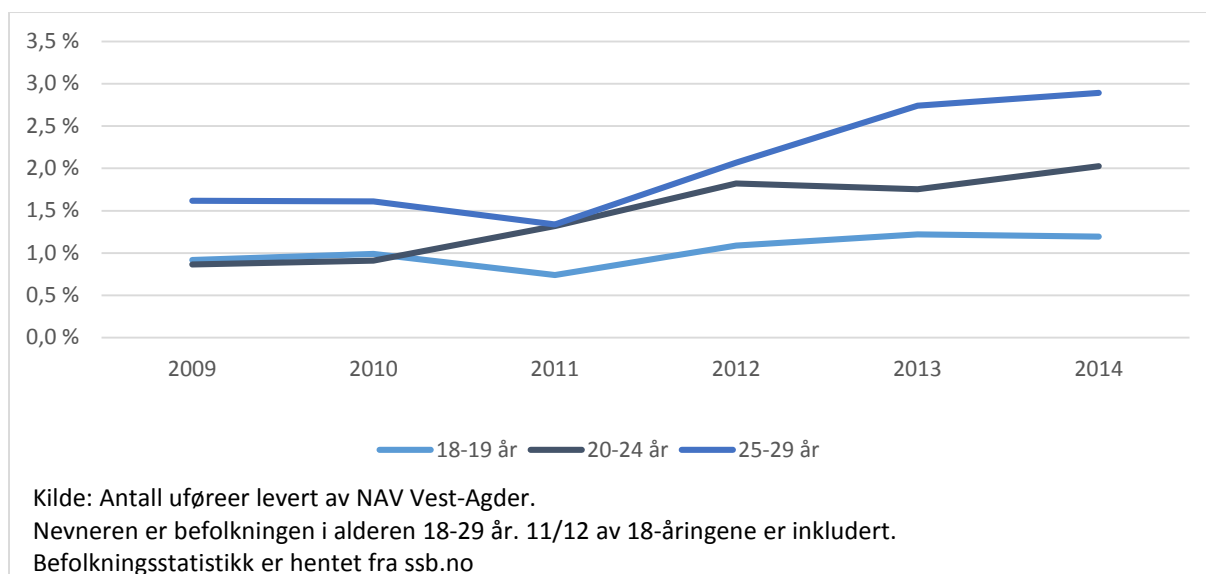
For Lindesnesregionen er veksten i andelen uføre i aldersgruppen signifikant høyere enn på landsbasis. Med andre ord er ikke bare Lindesnesregionen over gjennomsnittet, men vi ser i tillegg en signifikant trend til at forskjellene øker. Mens andelen uføre i aldersgruppen på landsbasis har økt med rundt 4 prosent i snitt hvert år har andelen uføre i Lindesnesregionen økt med i underkant av 15 prosent hvert år. Spesielt ser vi en dramatisk forskjell i akselerasjonen de tre siste årene fra 2011 til 2014. Veksten disse tre årene kan forklare majoriteten av forskjellen mellom Lindesnesregionen og sammenligningsregionene.

I antall personer utgjør forskjellen en økning på i underkant 40 flere unge mellom 18 og 29 år på uføretrygd fra januar 2011 til januar 2014 (perioden med sterkest vekst) i Lindesnesregionen. Selv om nedgangen i AAP har vært prosentvis slakere, har antall personer med AAP sunket med i overkant av 40 personer fra januar 2011 til januar 2014.

Likevel, akselereringen i andelen uføre i regionen er viktig for endelig analyse av prosjektet. En effektiv innsats for å få unge i jobb og hindre andelen uføre kan resultere i at akselerasjonen reduseres eller flates ut. Det vil si at et effektivt tiltak ikke nødvendigvis behøver å resultere i et redusert antall uføre, men kan resultere i en redusert vekst i antall uføre. Samtidig må vi være bevisste på at så lenge vi ikke vet hva akselereringen fra 2011 til 2014 i Lindesnesregionen skyldes, og vi ikke finner en

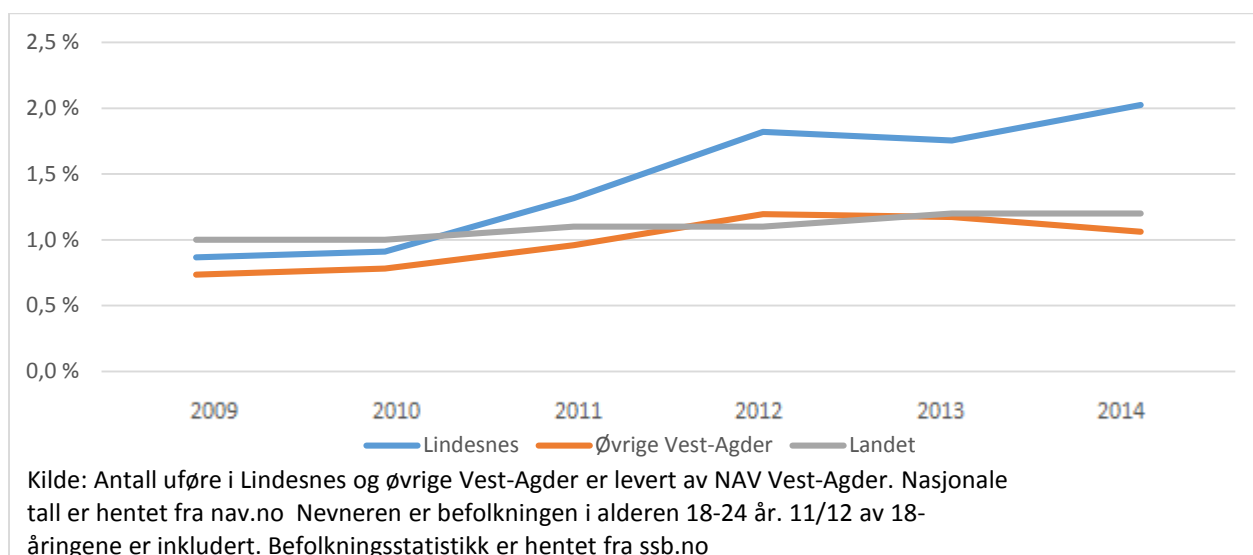
tilsvarende akselerasjon i de øvrige sammenligningsregionene, er dette en ukjent faktor vi ikke lett kan kontrollere for i analysene.

Figur 5 Andel uføre i Lindesnesregionen

Som vi kan se av grafen over er andelen uføre høyest i aldersgruppen 25 til 29 år, og i absolutte tall er det også her vi ser den største økningen i uføre. Andelen uføre er lavest i aldersgruppen 18 til 19 år. Men den prosentvise veksten blant unge i Lindesnesregionen er høyest blant de mellom 20 og 24 år. Her ser vi en vekst på gjennomsnittlig 20 % i året. Men her er det snakk om relativt få personer i absolutte tall, noe som gjør utviklingen fra år til år vesentlig mindre stabil og lettere påvirkelig av tilfeldige enkelttilfeller.

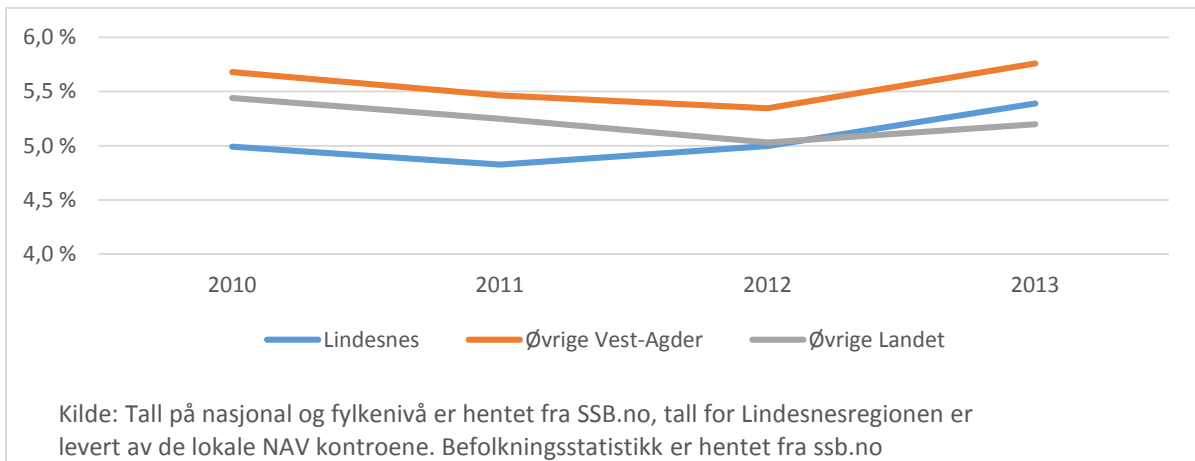
Figur 6 Andel uføre 20-24 år

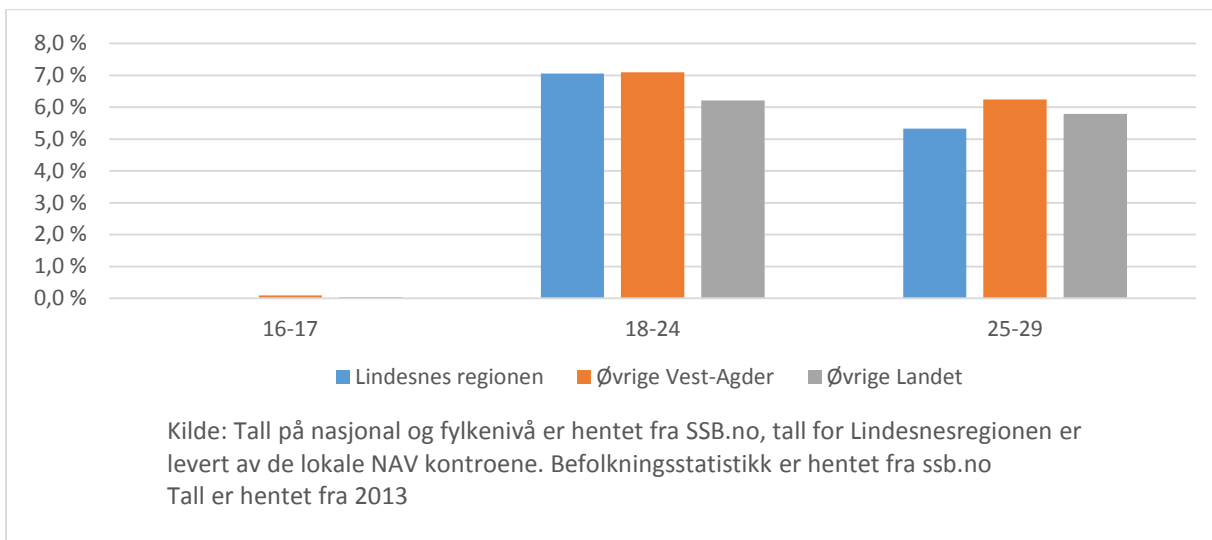
Sosialhjelp

For sosialstønad ser vi ingen signifikant utvikling over årene 2010 til 2013, og heller ingen signifikant forskjell mellom Lindesnesregionen og de øvrige regionene.

Figur 7 Sosialstønad for unge mellom 16 og 29 år

Figur 8 Sosialstønad fordelt på region og alder

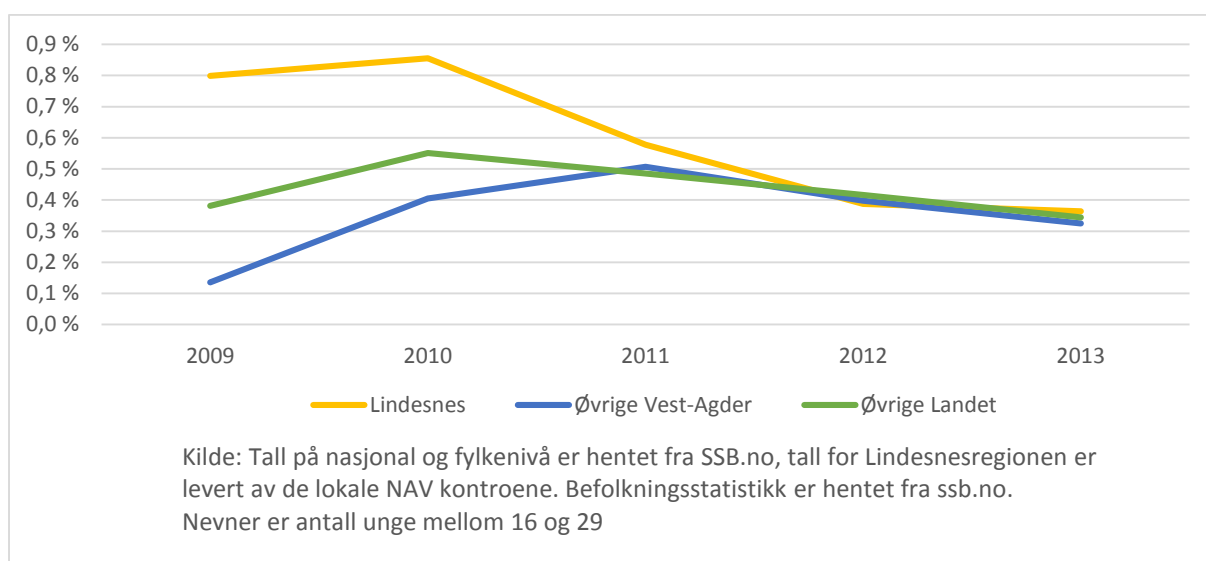
Når vi ser på aldersfordelingen ser vi en tendens til at sosialstønad er vanligst blant de mellom 18 og 24 år, og ikke i den eldste alderskategorien (25-29) som med AAP og uføre. Det er også noen under 18 som mottar stønad, men dette er svært få sammenlignet med de øvrige aldersgruppene.

Kvalifiseringsstønad

For kvalifiseringsstønad ser vi en signifikant nedgang i mottakere, spesielt fra 2010 til 2013. Nedgangen i Lindesnesregionen er signifikant brattere sammenlignet med begge de øvrige regionene. I de øvrige kommunene i Vest-Agder ser vi en oppgang i perioden.

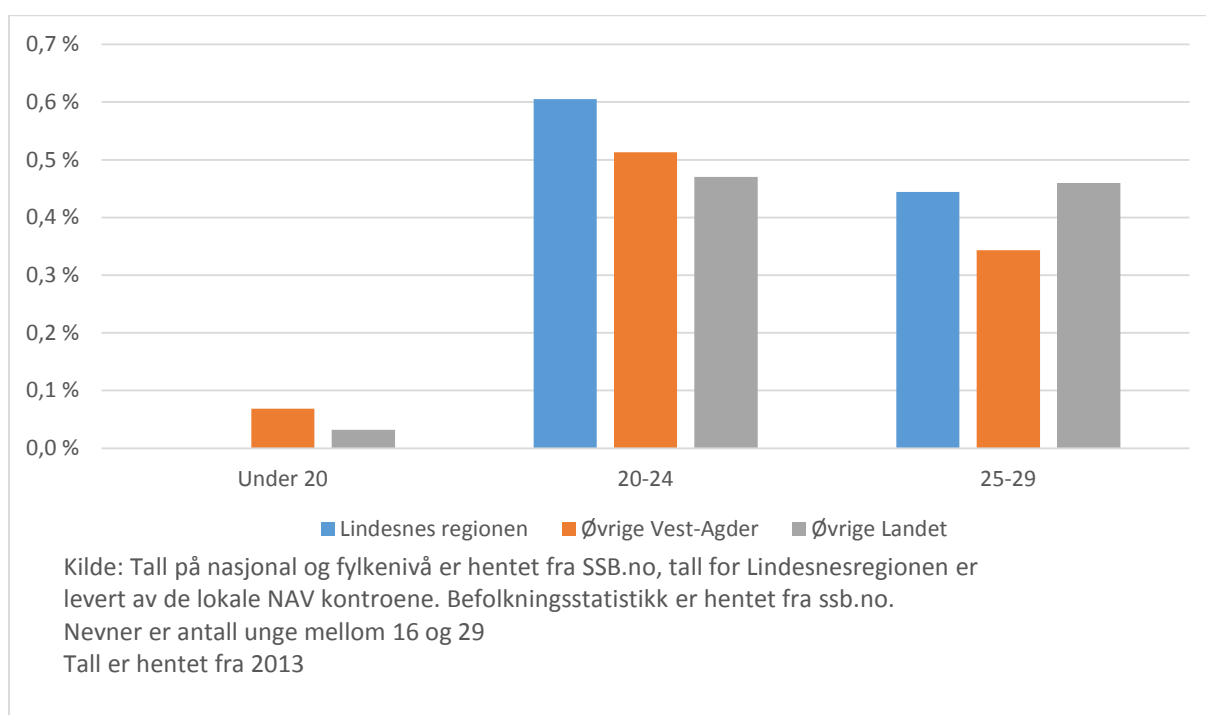
Lindesnesregionen har et signifikant høyere antall mottakere i 2009 og 2010 sammenlignet med både øvrige Vest-Agder og Landet for øvrig. Men denne forskjellen er ikke lenger signifikant for 2011, 2012 eller 2013.

Figur 9 Kvalifiseringsstønning for unge under 30 år

På lik linje med sosialstønning ser vi at den største mottaksgruppen under 30 år er de mellom 20 og 24.

Figur 10 Kvalifiseringsstønning fordelt på region og alder

2.3 Skole

Ungdomskolen

Fokuset for Lindesneslosen er hovedsakelig ungdom i videregående skole, og ungdom opp til 29 år. Men for å si noe om utgangspunktet i Lindesnesregionen er det verdt å se på to sett med tall for yngre elever; overgangen fra ungdomskolen til videregående og gjennomsnittlig grunnskolepoeng i ungdomskolen.

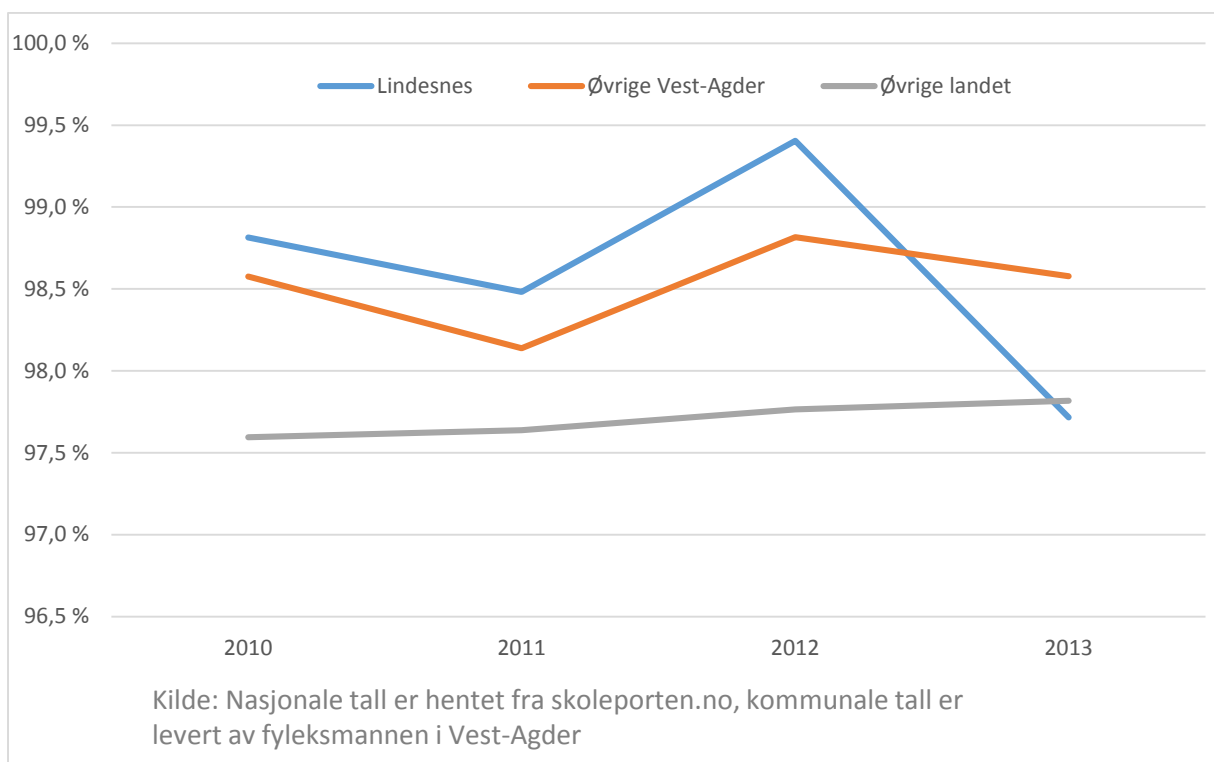
Overgang fra Ungdomskolen

Overganger fra ungdomskolen til videregående ser vi gjennom andelen elever (16 år) som er registrert i videregående opplæring samme år som avsluttet grunnskole. Generelt ser vi at de aller fleste som går ut av grunnskolen er registrert i videregående per 1. oktober samme år. I gjennomsnitt er andelen 99%, 99% og 98% i henholdsvis Lindesnesregionen, Vest-Agder for øvrig og resten av landet.

Hvis vi ser på årene fra 2010 til 2013 samlet er overgangen i Lindesnesregionen ikke signifikant forskjellige fra resten av Vest-Agder, men signifikant høyere enn i resten av landet. Forskjellen utgjør under ett prosentpoeng i gjennomsnitt over årene.

På landsbasis ser vi en forsiktig økning over tid. Utviklingen i Lindesnesregionen er ikke signifikant forskjellig for utviklingen i resten av landet.

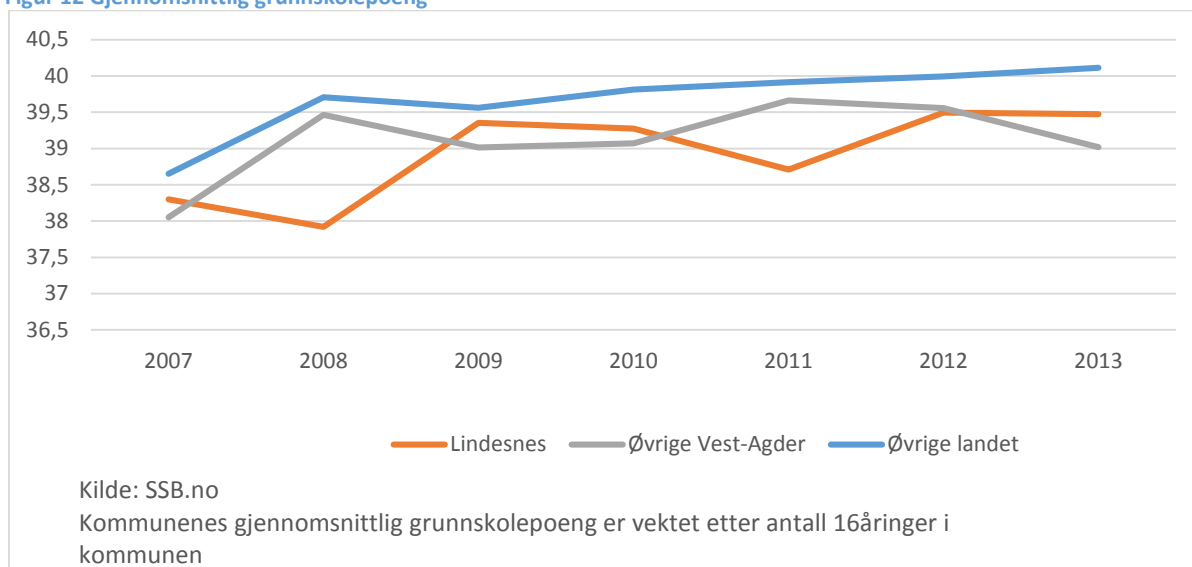
Figur 11 Overgang fra ungdomsskole til videregående

Gjennomsnittlig grunnskolepoeng

Mens et fåtall elever ikke går videre fra ungdomskolen til videregående, er elevenes karakterer sett på som en god indikator på hvordan de vil prestere i videregående og deres sannsynlighet for å gjennomføre videregående skole (Eifred Markussen, 2008; Markusen, 2011; Utdanningsdirektoratet, 2014). Vi kan se fra figuren under at grunnskolepoengene til elevene i Lindesnesregionen og i de øvrige kommunene i Vest-Agder ligger noe under det nasjonale snittet. Hvis vi analyserer det kommunale karaktergjennomsnittet for årene fra 2007 til 2013 ser vi at både Lindesnesregionen og de øvrige kommunene i Vest-Agder skiller seg signifikant negativt fra landsgjennomsnittet. Forskjellen mellom Lindesnesregionen og landet er i gjennomsnitt 0,7 poeng mellom 2007 og 2013.

Figur 12 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng

Videregående skole

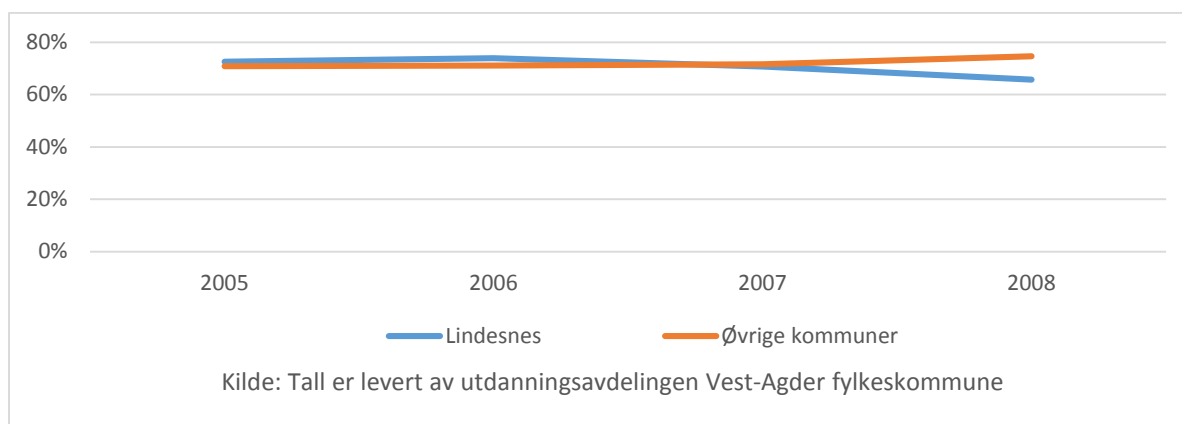
Vi kan videre belyse hvordan det går med elevene etter at de har begynt på videregående skole gjennom forskjellig statistikk. Vi ønsker her å trekke frem gjennomføring, overganger og frafall. Samlet sett viser disse tallene at elevene på videregående skole i Lindesnes gjør det relativt likt som elevene på de øvrige skolene i Vest-Agder, og noe bedre enn på nasjonalt nivå.

Hver av målene har sine styrker og svakheter, som også er viktig å diskutere med tanke på den fremtidige effektanalysen etter avsluttet prosjekt.

Gjennomføring

Gjennomføringsstatistikken viser elevenes status 5 år etter påbegynt videregående skole, eksempelvis ser vi på statusen til elevene som startet videregående skole i 2008 – i 2013. Elevene kan ha status som fullført på normert tid, fullført på mer enn normert tid, fortsatt i videregående skole, sluttet og fullført uten å bestå.

Figur 13 Andel gjennomført etter 5 år

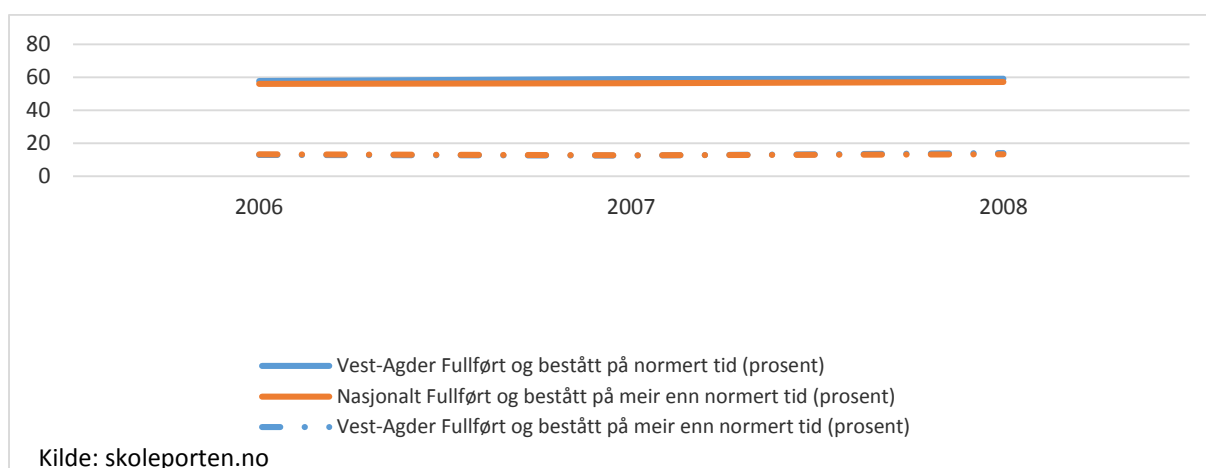

Figur 14 Gjennomføring VGS 2008

	Lindesnesregionen	Øvrige kommuner i Vest-Agder
Fullført på normert tid	51 %	61 %
Fullført på mer enn normert tid	15 %	14 %
Fortsatt i videregående opplæring etter	7 %	5 %
Gjennomført, ikke bestått	6 %	7 %
Sluttet underveis	21 %	14 %

Sammenligner vi Lindesnesregionen med de øvrige kommunene i Vest-Agder finner vi ingen signifikant forskjell i andelen som har gjennomført etter fem år mellom områdene når vi ser på 2005 til 2008 sammenlagt. Men vi ser en signifikant forskjellig tidstrend i perioden der gjennomføringsprosenten er svakt synkende i Lindesnesregionen og svakt stigende i de øvrige kommunene. Dersom vi kun ser på forskjellene i 2008 finner vi en signifikant lavere gjennomføringsprosent i Lindesnesregionen.

Figur 15 Gjennomføring

Sammenligner vi Vest-Agder generelt med landet finner vi at gjennomføringsprosenten er signifikant høyere i Vest-Agder enn landsgjennomsnittet i perioden 2006 til 2008.⁹ Vi ser også en signifikant oppgang i perioden, men ingen signifikant forskjell i utviklingen mellom Vest-Agder og det nasjonale gjennomsnittet.

Styrken til dette målet er at det er et relativt robust mål på hvor mange som kommer til å fullføre videregående skole og hvor mange som kommer til å falle utenfor. Det er mindre sårbart for svingninger i elever som faller ut et år og kommer tilbake det neste, eller bytter linje underveis. Ser vi på gjennomføring etter 10 år vil målet bli ytterligere presist. Gjennomføringsbarometeret fra 2014 viser at mens 68 prosent av 2002-kullet hadde fullført etter 5 år, hadde 78 prosent fullført etter 10 (Utdanningsdirektoratet, 2014).

Den største ulempen til dette målet er at det ser relativt langt tilbake i tid. Dette kan gjøre målet vanskeligere å bruke som indikatorer på hvordan tiltak som gjennomføres nå lykkes. For de elevene som starter videregående skole i 2014, det første året prosjektet med Lindesneslosen er i gang, vil deres gjennomføringstall i 2019, trolig bli publisert i skoleporten.no i 2020. Når effektanalysen skal gjennomføres i 2018 vil den yngste aldersgruppen vi kan forvente å ha tilgang til være de som startet videregående skole i 2012. Elevene fra 2012 vil fylle 18 år det året prosjektet med Lindesneslosen starter, og skulle etter normert progresjon startet tredje og siste år på videregående skole. Gjennomføringsstatistikken vil derfor fange opp deler av målgruppen for prosjektet, men ikke de yngste.

Det er derfor interessant å også se på overganger og frafall som er et mindre presist mål på hvor mange som til slutt vil fullføre videregående, men som gir en mer løpende oppdatering på endringer i skolen.

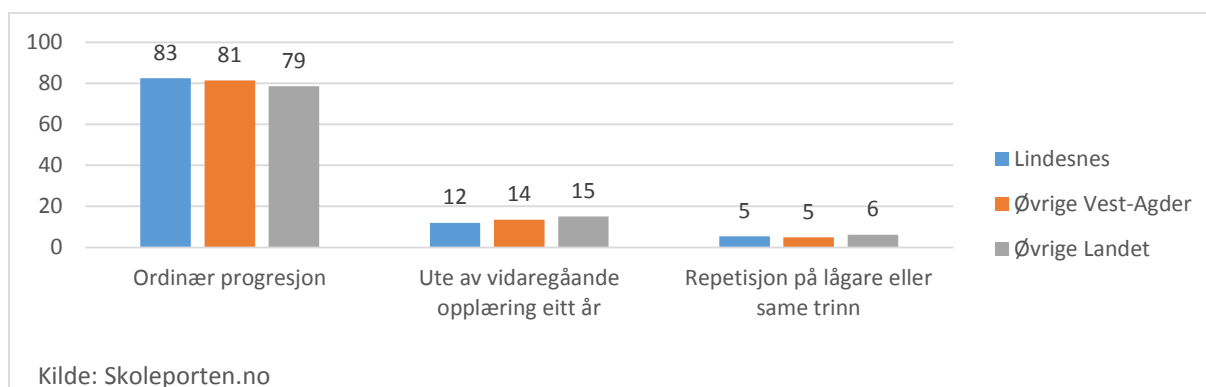
Overganger

Overganger forteller oss hva elever som gikk på videregående skole i oktober et gitt år gjør oktober det følgende året. Ordinær progresjon vil da for eksempel si at de går ett trinn høyere enn de gjorde året før, er registrert i lære eller med fullført vitnemål.

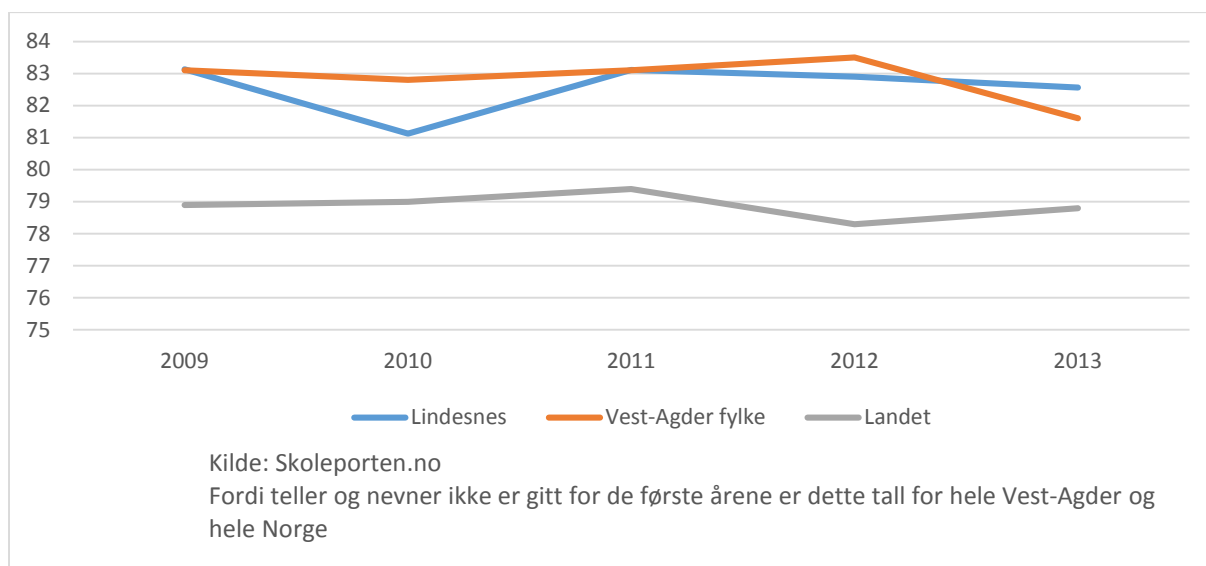
⁹ Merk at tallene i noen grad er ulike grunnet forskjellige kilder og forskjell i utregningsmetode mellom kildene.

Vi kan se at majoriteten har en ordinær progresjon, mens en lavere andel faller ut av videregående for ett år, eller repeterer det samme trinnet eller lavere. Tallene for de videregående skolene i Lindesnesregionen ligger relativt likt med de øvrige videregående skolene i Vest-Agder, og noe bedre enn landsgjennomsnittet. Det er en signifikant høyere andel som har ordinær progresjon i Lindesnesregionen og de øvrige kommunene i Vest-Agder enn på landsbasis og en signifikant lavere andel som er ute av videregående skole ett år, men det er ingen signifikant forskjell mellom Lindesnesregionen og resten av Vest-Agder.

Figur 16 Overganger i prosent 2013

Figur 17 Ordinær progresjon etter område

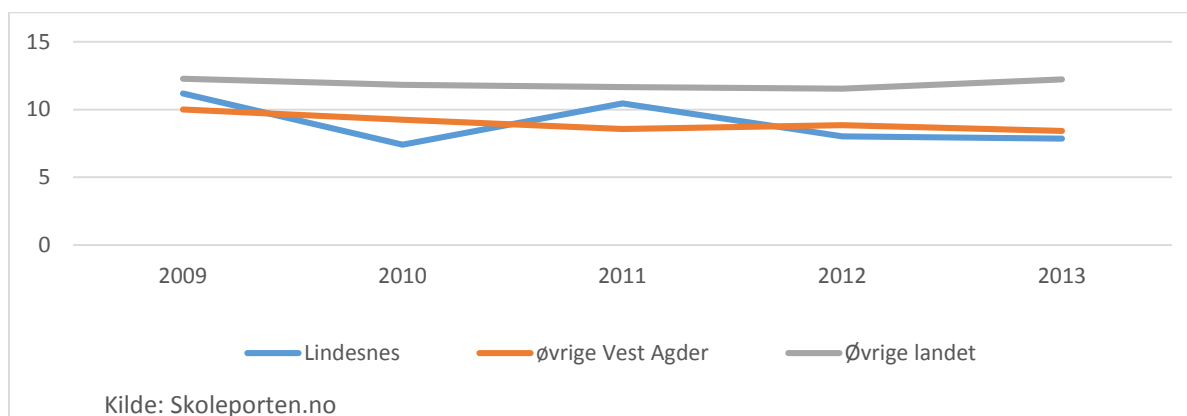
Frafall

Vi kan se at frafallsprosenten i Lindesnesregionen er omtrent tilsvarende som den vi finner i Vest-Agder for øvrig og noe lavere enn på nasjonalt nivå. Forskjellene mellom Lindesnesregionen og de øvrige kommunene i Vest-Agder er ikke signifikante, men forskjellen mellom Lindesnesregionen og landet for øvrig er signifikant.

Vi kan også se en signifikant tendens til reduksjon i frafallsprosenten over tid fra 2009 til 2013. Reduksjonen er også signifikant brattere i Vest-Agder sammenlignet med landet for øvrig.

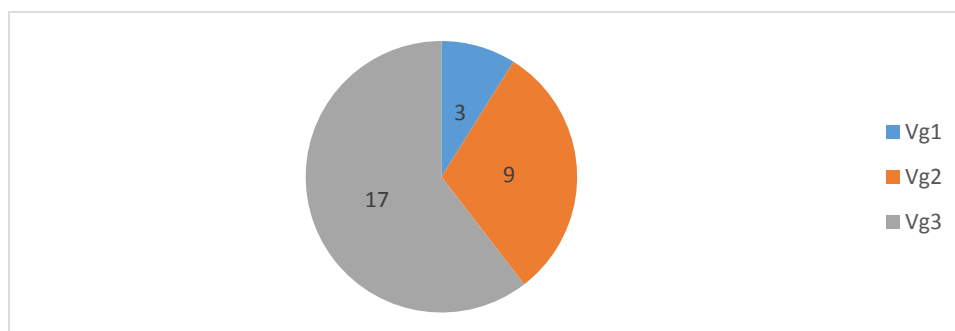
Frafallprosenten er andelen elever som gikk på videregående skole et gitt år, men som så ikke er registrert i videregående skole de to påfølgende årene (skoleporten.udir.no). Frafallprosenten er slik ikke tilsvarende andelen unge som aldri vil bestå videregående, men representerer et lengre opphold borte fra videregående skole enn vi finner i overgangsstatistikken vist ovenfor.

Figur 18 Frafall i prosent

Hvis vi ser på hvordan frafallet fordeler seg mellom de tre trinnene på videregående Vg1, Vg2 og Vg3 ser vi høyere frafall på de øverste trinnene.

Figur 19 Frafall i prosent Lindesnes 2013

2.4 Arbeidsmarkedet

Figur 20 Sysselsetting 2011

	Lindesnesregionen	Øvrige Vest-Agder	Nasjonalt
15-19 år	43 %	40 %	37 %
20-24 år	70 %	68 %	69 %
25-39 år	79 %	80 %	81 %
Totalt 15-39 år	69 %	69 %	70 %
Totalt 15-74 år	68 %	69 %	70 %

Kilde: ssb.no

Hvis vi ser på sysselsetningsstatistikken finner vi at andelen av befolkningen mellom 15 og 39 år som var sysselsatt var signifikant lavere i Vest-Agder sammenlignet med resten av landet i både 2001 og

2011. Men forskjellene er små, og i den yngste aldersgruppen er andelen sysselsatte signifikant høyere i Vest-Agder sammenlignet med landet for øvrig. Andelen sysselsatte kan gi en indikasjon på arbeidsmarkedet. Men spesielt i de yngre aldersgruppene kan dette også reflektere andelen unge som velger å jobbe fremfor å studere, eller som jobber ved siden av skole og studier.

Ser vi på andelen av arbeidsstokken som var registrert som helt ledige hos NAV desember 2014 var 2,5 % av arbeidsstokken i Lindesnesregionen registrert som arbeidssøkende og uten inntektsgivende arbeid de siste 2 ukene. Tilsvarende tall for de øvrige kommunene i Vest-Agder og resten av landet er henholdsvis 3,0 % og 2,7 % (kilde: nav.no).

Hvis vi ser på unge mellom 20 og 29 år var det 1,8 % av de bosatte i Lindesnesregionen som var registrert med arbeidsmarkedsstatus som helt ledige hos NAV i oktober 2014. Til sammenligning var det 0,7 % i de øvrige Vest-Agder kommunene. Tall blant unge kan imidlertid være spesielt usikre, fordi mange ikke har opptjent rettigheter til arbeidsledighetstrygd og dermed har mindre insentiver til å registrere seg som arbeidssøkende hos NAV sammenlignet med eldre grupper.

2.5 Metodiske spørsmål og betraktninger for effektanalysen

Prosjektet har noen metodiske spørsmål som er viktige å vurdere før resultatene skal analyseres i 2018. Vi diskuterer et utvalg av dem her.

Når startet prosjektet?

Tiltaket som skal evalueres startet skoleåret 2014/2015 rettet mot Mandal og Byremo videregående skole. Men mellom skoleåret 2009/2010 og 2012/2013 har et sammenlignbart tiltak foregått på Mandal videregående skole (Prosjektet "Overganger, samarbeid og koordinering"). Dersom vi kun ser på prosjektstart i 2014 uten å ta hensyn til dette forutgående prosjektet, vil utviklingen vi ser fra årene før prosjektstart til etter prosjektstart kunne tolkes som forskjellen i effekt mellom det forutgående prosjektet og Lindesneslosen.

Når kan vi se en effekt?

For NAV og skoletallene gjennomgått over er det en variasjon i tidsperioden som vi kan forvente at løper fra tiltaket finner sted til vi potensielt kan se en effekt i tallene. For noen tall, som overganger i videregående skole, kan vi oppdage endringer som skjer det følgende året. For andre tall vet vi at målet er avhengig av et lengre tidsperspektiv, som gjennomføring etter fem år eller frafall som måles for de som har vært ute av videregående skole i to år. For noen mål er tidsperspektivet mer usikkert. Dessuten kan det ta noe tid fra det tidspunktet den unge begynner å få problemer til de mottar sosialhjelp og enda mer tid før vedkommende eventuelt mottar AAP, og eventuelt uføretrygd. Vi kan gjøre målene mer sensitive for endringer over tid ved å se på tilkomsten av nye mottakere fremfor totale antall mottakere, men da vil vi også utelukke potensielle effekter som hjelper unge av ytelser og tilbake i skole eller jobb.

Det er med andre ord viktig når resultatene samles inn, å vurdere i hvilken grad de personene som måles har fått bistand fra Lindesneslosen.

Hvem er kontrollgruppen?

Gjennom denne nullpunktsanalysen har vi sammenlignet Lindesnesregionen med resten av Vest-Agder og resten av Norge. En slik sammenligning er viktig når vi ser på en effektanalyse for å se om

utviklingen i Lindesnesregionen mellom 2014 og 2018 skiller seg fra utviklingen i sammenlignbare områder og slik ikke kan forklares av en generell trend i perioden. Hvem det er ideelt å sammenligne Lindesnes med er imidlertid et spørsmål som også byr på noen utfordringer. Sammenligner vi Lindesnesregionen med de øvrige kommunene i Vest-Agder er det muligheter for spill-over effekter; dvs at tiltaket som blir gjort i Lindesnesregionen får konsekvenser for nabokommunene – for eksempel fordi unge går på skole på tvers av kommunegrensene eller fordi NAV- og skoleansatte snakker sammen, lærer og inspirerer hverandre. Sammenligner vi med utviklingen på landsbasis bør dette være et mindre problem.

Det som kan være en utfordring i sammenligning av utviklingen av Lindesnesregionen med utviklingen i Norge for øvrig er et generelt fokus i Norge på utsatt ungdom. Gjennomføring har vært et stort fokus på nasjonalt plan og i flere regioner. Dersom det gjennomføres flere andre tiltak rettet mot den samme gruppen (for eks. "NAV i skolen og Ny GIV) vil effekten av disse andre tiltakene inngå som en del av sammenligningsgrunnlaget. Eventuelle sammenligner kan slik ende opp med å reflektere forskjellen på Lindesneslosen og konkurrerende prosjekter, og ikke forskjellen på Lindesneslosen og ingen tiltak.

Hva er utfallsmålet vårt?

For en person som faller utenfor er det flere potensielle ytelser man kan motta, fra arbeidsledighetsstrygd og sosialhjelp, til AAP og uføretrygd. Når vi analyserer disse tallene hver for seg kan en nedgang i en ytelse være forårsaket av et skifte fra en ytelse til en annen, fremfor en reell nedgang i andelen som står utenfor. I tallmaterialet over ser vi blant annet en nedgang i AAP i Lindesnesregionen, men en oppgang i uføretrygd. Dersom vi ønsker å se på utviklingen i andelen som mottar ytelser fra NAV totalt må vi ser på ytelsene samlet. Fordi forskjellige ytelser registreres i forskjellige register (Oskar, Arena) er det nødvendig å koble disse sammen.

Når vi ser på aldersgruppen 18-29 år øker også sannsynligheten for at personer faller utenfor i perioder uten å motta ytelser, blant annet fordi flere enda ikke kvalifiserer til arbeidsledighetstrygd. Dette er trolig spesielt viktig for den yngste delen av denne aldersgruppen, som har hatt lite eller ingen tid til å opparbeide seg rettigheter. Grødem, Nielsen og Strand (2014) fant at mellom 2000 og 2014 var det mellom 90 000 og 120 000 unge mellom 18 og 30 år som stod utenfor arbeid og utdanning, og at over en tredjedel (33-40 %) av disse mottok ikke noen form for offentlig ytelse. Det tilsvarer mellom 4 og 6 prosent av alle mellom 18 og 30 år. Andelen av de familieforsørgede var i 2009 høyest blant 19 åringer (ca 8 %), og på om lag 5 % for de mellom 24 og 30 år. Forfatterne konkluderte med at antallet unge som trolig ble forsørget av familien var noe høyere enn andelen unge som mottok offentlige ytelser. De utgjør altså ikke en ubetydelig andel av målgruppen i dette prosjektet.

Det er mulig at et prosjekt som Lindesneslosen med et tett bånd mellom losene på den videregående skolen og veiledere i NAV påvirker andelen av de unge som står utenfor som blir fanget tidligere opp av NAV. Det kan derfor være hensiktsmessig å se på andelen i målgruppen som står utenfor uavhengig av om de mottar offentlige ytelser eller ikke. Andelen i aldersgruppen som hverken studerer, er under opplæring eller i lønnet arbeid kalt NEET (Not in Education, Employment or Training) er et slikt mål (OECD, 2015).

Men også NEET-målene har sine begrensninger. I Sverige fant man f.eks at omlag halvparten av de inaktive unge mennene enten var i militærtjeneste eller på reise i utlandet (Quintini & Martin, 2006). Målet fanger derfor trolig også opp flere unge av mindre relevans for det gjeldende prosjektet.

Fordi hvert av målene har sine svakheter og risiko for å bli påvirket av andre endringer enn en reell nedgang i andelen unge som står i fare for å falle langvarig eller permanent ut av arbeidslivet vil det være viktig å se på flere av målene og sette dem i sammenheng med hverandre.

Hvem er målgruppen?

Målgruppen er unge fra videregående alder (16) og opp til 29 år i Lindesnesregionen. Men denne gruppen er ikke nødvendigvis fast.

Prosjektet er plassert på Mandal videregående skole, og jobber også med Byremo Videregående skole. Opptaket til videregående skole skjer i Vest-Agder fylkeskommune, og ikke på kommunenivå. Slik er det elever ved Mandal og Byremo, som ikke kommer fra kommunene i Lindesnesregionen – og det er heller ikke alle fra Lindesnesregionen som behøver å begynne på enten Mandal eller Byremo.

Det er heller ikke alle som blir boende i sin hjemkommune etter fullført videregående. Basert på tall fra 2013 fra SSB kan vi se at fraflyttingsfrekvensen er mer enn dobbelt så høy i aldersgruppen 20 til 29 år sammenlignet med det den er i den øvre populasjonen. Det er altså en spesielt høy mobilitet i aldersgruppen vi fokuserer på.

På denne måten er det ikke helt den samme gruppen som møter prosjektdeltagerne fra Lindesnesregionen som elever i 2014 som er bosatt i Lindesnesregionen i 2018.

2.6 Oppsummering nullpunktsanalyse

I denne delen av rapporten har vi gjennomgått gjennomføring i videregående skole og bruk av ytelser fra NAV for unge under 30 år i Lindesnesregionen. Tallene viser en høyere andel av unge som mottar ytelser fra NAV i Lindesnesregionen sammenlignet med øvrige Vest-Agder og resten av landet. Det er spesielt en signifikant høyere andel unge med AAP og uføretrygd i regionen.

En mulig forklaring kunne vært høyt frafall i videregående skole. Vi vet at utdanningsnivå har betydning for unges senere innpass i arbeidslivet (OECD, 2013). Men det er få tendenser til et frafallsnivå i videregående skole i Lindesnesregionen som kan forklare den høyere andelen mottakere av ytelser fra NAV. Jevnt over tyder tall på gjennomføring, frafall og overganger fra videregående skole på at Lindesnesregionen gjør det likt med eller bedre enn resten av landet på skoleparameterne.

En annen mulighet kan være et vanskeligere arbeidsmarked, med andre eller strengere krav. Tall på arbeidsledighet og sysselsetting viser ikke noen entydig forskjell mellom Lindesnesregionen og resten av Vest-Agder og landet. Men OECD-undersøkelser har vist at det kan være regionale forskjeller ikke bare i den generelle arbeidsledigheten, men også i arbeidsledigheten til utsatte grupper sammenlignet med resten av populasjonen. Mens andelen arbeidsledige i Norge er mer enn dobbelt så høy blant unge uten fullført videregående skole som i populasjonen generelt, er andelen arbeidsledige «kun» 40-45 % høyere blant de uten fullført videregående i Island og Danmark sammenlignet med deres landsgjennomsnitt (OECD 2013). En mulig forklaring kan derfor være et spesielt vanskelig arbeidsmarked for utsatte grupper – som de uten fullført videregående skole.

Vi kan heller ikke se bort fra at det kan være holdningsmessige forskjeller til arbeidsdeltakelse og det å motta trygdeytelser er annerledes i Lindesnesregionen sammenliknet med Vest-Agder ellers og resten av landet.

3. Følgeevaluering – erfaringer i prosjektets etableringsfase

De første 1,5 årene av Lindesneslosprosjektet har vært en etablerings- og utviklingsfase. Det er først sent på høsten 2015 at prosjektteamet er fulltallig. Sannsynligvis vil de siste årene av prosjektet være mer stabilt personalmessig slik at dette kan få mer form av arbeids- og implementeringsfase enn det som så langt har vært tilfelle.

3.1 Rekruttering - deltakerne

Lindesneslosen rekrutterer deltakere hovedsakelig fra OT, NAV, avdelingsledere eller rådgivere på skolene, eller som følge av kontakt fra foreldre eller ungdommen selv. Målgruppen for prosjektet skulle være ungdom bosatt i Lindesnesregionen som har droppet ut av jobb eller utdanning, eller som står i fare for å gjøre det. Prosjektets hovedmålgruppe var ungdom i alder tilsvarende videregående skole. Hvem utgjør dette i praksis? Lindesneslosene peker på flere ulike kriterier for bistand fra losene. Inntakskriteriene var på det tidspunktet fremdeles under utforming. Følgende ble nevnt:

- Alder mellom 15-25 år
- De som har behov for å avklare ønsker og drømmer for framtidig yrke
- De som kan ha bruk for arbeidsplass som del av studiet
- De som har gjort feilvalg
- De som har avbrutt opplæringa
- De som ikke har fullført
- OT-ungdom, men også de over 21 år som ikke har skolerett lenger
- De som trenger mer bistand enn det øvrige hjelpeapparatet kan tilby
- De som er umotiverte. De som vil noe i retning av skole eller arbeid
- De man har en magesfølelse på at trenger noe mer
- De som vegrer seg for arbeid

Skolen har i utgangspunktet en 60% OT-rådgiverstilling som arbeider med OT-ungdommer på lik linje og med OT-rådgivere ellers i landet. Fylkeskommunen har i tillegg bevilget ekstra OT-midler som i sum utgjør 1,4 stillinger for prosjektperioden (dermed i sum totalt to OT-stillinger). Disse 140 % skal ifølge prosjektmedarbeiderne ikke bare brukes til oppfølging av OT-ungdom, men også av ungdom som defineres som relevante for prosjektet. Dermed ser målgruppa ut til å være definert ganske vidt, og bredere enn definisjonen av OT-ungdom (de som har skolerett). I dette ligger det at det kan jobbes mer forebyggende, men også med ungdom eldre enn 21 år som har brukt skoleretten.

Ved utgangen av september 2015 fikk 49 ungdommer bistand fra Lindesneslosen (kilde: prosjektintern statistikk pr september 2015). 30 av disse var gutter. Omtrent en av fem var henvist til prosjektet fra NAV og nesten like mange fra OT. De øvrige (omtrent 3 av 5) var henvist fra skolene (avdelingsleder, kontaktlærer eller rådgiver). En var henvist fra barnevern. De aller fleste som får bistand er ifølge prosjektmedarbeiderne elever på yrkesfaglige studieretninger. De alle fleste er elever ved Mandal videregående skole, men noen få også ved Byremo, Kvadraturen eller Hornnes VGS. Typiske utfordringer hos ungdommene er slik prosjektmedarbeiderne beskriver det nederlagserfaringer, dårlig selvfølelse, sosial arv og stigma. Ifølge Lindesneslosene er en del av ungdommene som trenger bistand syke. Fravær, oppmøteproblematikk og psykiske utfordringer er ellers beskrivelser som går hyppig igjen i prosjektmedarbeidernes interne rapporteringer. For omtrent halvparten av disse var målene på kort sikt skolerelatert i form av å fullføre skole, oppnå kompetansebevis, møte opp, fullføre noe med tilrettelagt skolesituasjon. For omtrent hver tredje deltaker var målene knyttet til lære-

kontrakt, praksis eller opplæring i bedrift. Omtrent hver femte deltaker hadde jobb som målsetning. Noen få hadde behandling som kortsiktig mål.

3.2 Hvordan arbeider Lindesneslosen? – Metodiske tilnærminger

Lindesneslosene sier de skal være "noen som står i det over tid", "som yter noe mer". Dette er et bilde de også opplever at de har klart å formidle utad også – f.eks sier ansatte i samarbeidsinstanser at "når Lindesneslosen er med så støtter vi dette, for da vet vi at det følger mer bistand med."

Prosjektmedarbeiderne peker på utfordringer knyttet til koordinering av bistand rundt ungdommene. Prosjektet har et klart mål om å ikke ta over oppgavene fra andre instanser som har ansvar. Det har så langt i noen grad vært en utfordring å få avgrenset ansvarsområdene opp mot de andre instansene. Dette gjelder for eksempel unge fra NAV (som er på AAP eller KVP), unge som har fullført fagbrev og som er uten jobb eller unge som trenger mer bistand eller har behov for mer koordinering enn hva det øvrige hjelpeapparatet kan tilby.

Generelt ser vi forskjeller i både arbeidsform og omfang når vi sammenligner første kvalitetssjekk desember 2014 med andre sjekk som var august 2015. Vi finner flere fellestrekk på tvers ved andre "måling" enn første. Det er på noen temaer stort sammenfall i Lindesneslosenes svar, mens på andre er svarene svært ulike. Forskjeller innad i teamet kan skyldes ulik kompetanse og erfaringsbakgrunn, men kan også være knyttet til at ungdommene den enkelte har fulgt opp har svært ulike behov. På en del av spørsmålene har vi fått lite presise svar. Dette kan skyldes at prosjektet så langt ikke har utviklet klar metodikk eller at de ikke har gjort noen erfaringer på det aktuelle temaet. Det kan også skyldes at kvalitetsskalaen som vi har benyttet og justert for dette prosjektet ikke er presis nok; den er ennå under utvikling og justeres fortløpende.

Ikke alle punktene som inngår IPS-kvalitetsskala passer helt med arbeid rettet mot ungdom i skolealder. Mandatet til skolen er i første omgang å hjelpe ungdommen til å fullføre den. Arbeid kommer inn som element i undervisningen eller som middel for å nå fullføring. Målet om ordinært arbeid kan slik komme i konflikt med skolens mål. Ordinært arbeid er et langtidsmål for elevene. På kort sikt er skole og fullføring av denne, hovedmålet. Bruk av ordinære arbeidsplasser og ordinære ansettelser for elever må underordnes og tilpasses dette hovedmålet om den arbeidsrettede tilnærmingen skal fungere innenfor skolen. Dette er en av hovedobservasjonene vi så langt har gjort.

Organisering av arbeidet¹⁰

Størrelse på portefølje

Lindesneslosene har mellom 9 og 14 ungdommer som de følger opp. De ligger dermed innafor det som er nivået som gir toppscore i IPS-kvalitetsskala. Men OT-rådgiver (den ene av to i prosjektet) må følge opp alle som står på OT-lista, og har gjennom sin rolle som OT-rådgiver da mange flere ungdommer å følge opp i tillegg til dem som kommer via Lindesneslosprosjektet. Dette er mange flere enn det som anbefales i IPS-kvalitetsskala.

¹⁰ Under denne overskriften har vi samlet de temaene som i IPS-kvalitetsskala er tilordnet overskriftene Ansatte og Organisering av arbeidet.

Tid på arbeidsrettede og skolerettede tjenester

Lindesneslovene svarer ulikt på hvor mye av tiden sin de bruker på arbeidsrettede tjenester. En av dem opplyser å jobbe omtrent 50/50, en jobber noe mer arbeids- enn skolerettet (40%/20-30%), mens en jobber mer skolerettet enn arbeidsrettet (20%/60%). IPS-kvalitetsskala gir toppskår når jobbspesialisten jobber arbeidsrettet 96% av tiden. Samtidig skal vi huske på at Lindesneslosen er et skolebasert prosjekt.

Jobbspesialistens arbeidsoppgaver

Samtlige loser oppgir at de jobber med alle fasene i femtrinnsprosessen, dvs med 1) innledende kontakt, 2) yrkeskartlegging/karriereplanleging, 3) finne jobb eller skoletilbud, 4) samarbeide med arbeidsgiver eller kontaktlærere, og 5) opplæring og trening på arbeidsplass eller i skolesituasjon. Imidlertid arbeides det så langt mest med de første fasene fordi mange av deltakerne ikke "er kommet så langt" ennå. På dette området ser Lindesneslovene også ut til å ligge innafor det som får toppskår i IPS-kvalitetsskala. På den andre siden er det blitt påpekt at det i europeisk SE ser ut til å være en utfordring å komme seg videre fra fase 2 (Spjelkavik & Wangen, 2015).

Teamarbeid og kontakt med teamet

Lindesneslosen er klart teamorganisert med daglig kontakt innad i teamet. Også her ser Lindesneslovene ut til å skåre godt sett i forhold til IPS-kvalitetsskala. En forskjell kan ligge i at jobbspesialistene i IPS jobber i tverrfaglige team der de skiller seg fra de andre gjennom å jobbe arbeidsrettet. Hos Lindesneslosen har alle i teamet mer eller mindre samme oppgaver. Teamet er ikke på samme måte tverrfaglig. Det tverrfaglige løses gjennom fortløpende samarbeid i enkeltsaker, gjennom ansvarsgrupper, men også gjennom deltakelse i samarbeidsfora rundt utfordrende enkeltsaker internt på skolen (T.O.team).

Samarbeid med NAV eller med skolen

Lindesneslovene har regelmessige møter med NAV hver måned og samarbeider i enkeltsaker rundt ungdommer med arbeidsrettet bistand slik at hver los har kontakt med NAV ukentlig og gjerne flere ganger i uka (2-3 ganger). De samarbeider også daglig med ansatte i ulike roller på skolen om ungdommer som får skolerettet bistand. Generelt tenker Lindesneslovene i retning av skole først, arbeid kommer inn som virkemiddel for å fullføre skole dersom ordinær skole framstår som lite realistisk. Lindesneslovene ligger her godt innafor det som gir høyeste skår i IPS-kvalitetsskala.

Arbeidsrettet/skolerettet team

Lindesneslovene framstår ikke bare som jobb- eller skolespesialister. De følger også opp på flere andre forhold, for eksempel vekking, hente til skole eller bli med til lege eller andre hjelpeinstanser. Og de følger opp tettere og mer enn andre instanser har kapasitet til. Lindesneslovene arbeider slik noe "bredere" enn en jobbspesialist slik den defineres innenfor IPS. Men de bruker også en del av tiden til å aktivere det øvrige hjelpeapparatet slik at disse kan yte sin del av bistanden. Likevel synes Lindesneslovenes mer "helhetlige oppfølging" så langt ikke til å være helt i tråd med en spesialisering av arbeidsrettet oppfølging slik idealet i kvalitetsskalaen i IPS er.

Metodeveiledning

Teamet har en ekspert på arbeidsrettet oppfølging og SE-metodikk, og vedkommende har en rolle (uklart hvor formell rollen er) innad i teamet som metodeveileder. Teamet har ikke en så klar veilederfunksjon på den skolerettede oppfølgingen. Dette ser ut til å være noe de mer samarbeider om å

utvikle. Imidlertid spriker svarene fra losene på dette punktet, så antakelig kan dette tydeliggjøres mer.

I IPS-kvalitetsskala er det fem krav til en metodeveileder. Vedkommende skal ikke ha mer enn 10 jobbspesialister å veilede. Metodeveilederen skal ukentlig gi veiledning til jobbspesialistene om strategier og ideer for å hjelpe klientene. Metodeveilederen skal kommunisere regelmessig med teamlederne for å løse eventuelle problemer og for å understreke verdien av arbeid. Hver måned blir metodeveilederen med jobbspesialister som er nye eller har problemer med jobbutvikling ut i felten for å bidra til å forbedre ferdighetene deres. Og minst en gang i måneden gjennomgår metodeveilederen resultater sammen med jobbspesialistene og fastsetter mål for å forbedre resultatene.

Vi har foreløpig ikke tilstrekkelig kunnskap om hvordan veiledningsrollen i Lindesneslosen praktiseres. Metodeveileder inngår her i teamet, og det kan tenkes at en del av det IPS-kvalitetsskala peker på dekkes.

Ingen ekskludering

Idealet i IPS er at alle som ønsker det – uavhengig av symptomer, vurdering av jobbklarhet, rusmisbruk, tidligere voldelig atferd, manglende oppmøte eller personlig fremtreden – skal gis tilgang til arbeidsrettet oppfølging. Lindesneslosene oppgir at nok ikke alle som ønsker det får slik bistand hos dem, men det pekes på kapasitetsproblemer som hovedårsak til at man nok ikke helt lever opp til kriteriet om "zero-exclusion". Prosjektet avviser ikke ungdommer pga rus, men har bare unntaksvis jobbet med ungdom med alvorlig rusproblematikk.

Programmets fokus på ordinære forløp; arbeid eller skole

I IPS-kvalitetsskala er hovedfokuset på å skaffe brukerne ordinært lønnet arbeid ved hjelp av mange ulike strategier. Idealet er at alle som tas inn blir spurt om de er interessert i arbeid. Det gis informasjon om arbeid på flere ulike måter, blant annet ved at de som har gjort erfaringer med arbeid forteller andre om dette.

Det er i all hovedsak ordinære forløp det fokuseres på hos Lindesneslosene. Skjermete arenaer benyttes ikke. Men man prøver å lete etter individuelle løsninger som kan inneholde mange tilpasninger og som slik sett blir arbeids- eller skoleopplegg som avviker fra det de fleste andre har, men de foregår på ordinære arenaer.

Ledelsens støtte til Supported Education/Employment

At ledelsen støtter opp om og bidrar til implementering av den arbeidsrettede tilnærmingen på flere måter inngår som ett av kriteriene i IPS-kvalitetsskala. Ledelsen skal ha kunnskap om prinsippene i IPS, bidra til at programmet evalueres, delta aktivt i styringsgruppen, knytte tilnærmingen til organisasjonens visjon, og hjelpe metodeveilederen til å identifisere og implementere løsninger for å unngå eventuelle hindringer.

Lindesneslosen har en styringsgruppe der lederne for de involverte instansene deltar aktivt. Vårt inntrykk er at de viser stor interesse for Lindesneslosen og arbeidsformene de utvikler, men kunnskapen om Supported Education og Supported Employment er nok ikke tilstede på samme nivå som idealet i IPS-kriteriene tilsier. Vi har så langt ikke god nok kunnskap til å kunne vurdere hvordan ledelsen i de involverte etatene engasjerer seg i implementeringen av SE-kriteriene i det daglige arbeidet.

Kjennetegn ved bistanden

IPS-kvalitetsskala omtaler 14 ulike kjennetegn ved bistanden som gis:

Arbeidsrettet økonomiveiledning

Ett kriterium er at alle klienter får tilbud om individuelt tilpasset økonomiveiledning. Vi har inntrykk av at økonomiveiledning gis ved behov til ungdommene som følges opp gjennom Lindesneslosen enten ved at de henvises til NAV eller gjennom losene. Informasjonen vi har om dette tilsier så langt at slik veiledning bare er gitt for en mindre andel av deltakerne.

Åpenhet

Lindesneslosene samarbeider med og veileder ungdommene på hva de skal informere arbeidsgiver eller skole om. Det lages for eksempel samtykke, eller man gjør avtaler i forkant med besøk til arbeidsgiver om hva som skal sies, hvordan det skal sies og hvem som skal si det. Dette er i stor grad i tråd med god praksis også sett i et IPS-perspektiv.

Karriereprofil

Praksisen med bruk og utarbeiding av karriereprofil ser ut til å være noe ulik fra los til los. Noen gjør det i mindre grad, andre jobber systematisk med det gjennom refleksjoner, vurderinger av tidligere erfaringer, jobbsmaksprøver, jobbpics, bedriftsbesøk, intervjuer med arbeidsplasser med mer. Det lages ikke alltid karriereplaner, men for noen av losene for anslagsvis 2 av 3.

Hurtig jobbsøk/tilpasning av skolesituasjon

Losene oppgir at de gjerne starter arbeidet med karriereprofil i løpet av 1-3 møter. For noen ungdommer er skole aktuelt i første omgang og da kan det gå lang tid før kontakt med arbeidsplass blir aktuelt, kanskje 4-5 måneder. For ungdom der arbeidsrettet bistand er aktuelt kan kontakt med arbeidsplass skje i løpet av ei uke, kanskje allerede første dag. Det samme gjelder for ungdom som trenger oppfølging på skolen knyttet til tilpasning av skolesituasjonen. Her tas gjerne kontakt med relevant representant for skolen samme dag eller dagen etter. Praksisen i prosjektet ser ut til å variere både ut fra ungdommenes behov, men også basert på de ansattes erfaring og kompetansebakgrunn.

IPS-kvalitetsskala gir toppskår når første personlige henvendelse til en arbeidsgiver skjer i løpet av 30 dager.

Individuelt tilpasset jobbsøk/skoletilpasning

Behovet for å tilpasse både bistand og jobbsøk (evt skolesøk/tilpasning) til brukers interesser og ønsker framheves i IPS-kvalitetskriterier. Vi har inntrykk av at Lindesneslosene også i stor grad prøver å finne fram til ungdommenes ønsker og bygger bistanden enten den er rettet mot arbeidsliv eller skole rundt den unges ønsker og behov.

Hyppig kontakt med arbeidsgivere/lærere

For å få toppskår knyttet til hyppighet på kontakt med arbeidsgivere i IPS-kvalitetsskala må man ha minst seks personlige henvendelser til arbeidsgivere på vegne av brukere hver uke. Dette er langt hyppigere enn Lindesneslosene så langt praktiserer dersom man isolert sett ser på kun den arbeidsrettede bistanden. Dersom man også legger til henvendelser internt på skolen omkring ungdommer som får oppfølging, så ser det ut til at Lindesneslosene kommer opp mot toppskår i gode uker.

Kvalitet på kontakt med arbeidsgivere/lærere

Jobbutvikling i IPS skjer ved at jobbspesialistene bygger relasjoner med arbeidsgivere gjennom planlagte personlige besøk for å finne ut mer om arbeidsgivers behov og fortelle om prosjektet sitt og hva det kan tilby arbeidsgiver.

Praksisen på dette temaet varierer mellom losene så langt. Mens noen jobber mest på telefon, er andre ute i felten og stikker innom kjente arbeidsgivere for en kort prat eller kaffe, eller undersøker nye virksomheter man kommer forbi og tar kontakt med dem med forespørsel om besøk. Det skjer kun unntaksvis at en av Lindesneslosene selv prøver ut arbeidsoppgaver og miljø i forkant av utplassering av en ungdom på en arbeidsplass.

Internt på skolen er veien kortere til kontakt med aktuelle lærere siden losen er lokalisert der. Også her brukes uformelle situasjoner, samt telefon, sms, e-post eller møter. Internt i skolen finnes det et såkalt *T.O.team* (tilrettelagt opplæring) som møtes to timer hver tirsdag. Her sitter rektor, OT, rådgivere, avdelingsledere ved behov, PPT, helsesøster og Lindesneslosen.

Det gjennomføres ulik møtevirksomhet på skolen som kan være arenaer for samarbeid eller utvikling av samarbeidsklime mellom Lindesneslosen og skolen. For eksempel fellesmøter, avdelingsmøter og seksjonsmøter. Mye av samarbeidet skjer ellers i lunsjen, i sosiale sammenhenger som blåturer etc, deling av saker underveis. Lindesneslosene har ovenfor oss pekt på et behov for egne temamøter og forum for kontaktlærere.

Lindesneslosene gir av og til også bistand til klasser for utvikling av klassemiljø, for eksempel ved å etablere egne klasseregler for TIP. Losene ser ikke på dette som del av losrollen, men mer som del av OT-rollen. En av losene sier man bør tenke "mer rein SE", og i det ligger det at det er den individuelle oppfølgingen som skal utvikles gjennom losen.

Variasjon i jobbtyper/ skoletilpasninger

Dess bredere spekter jobber man bistår brukere med å finne, dess høyere skår gir IPS-kvalitetsskala. Lindesneslosene leter hovedsaklig etter jobber man kanskje kan kalle "håndtlangerjobber", dvs hjelperoller, forholdsvis enkle arbeidsoppgaver, oppgaver som ufaglærte kan mestre. Det er unge uerfarne mennesker som skal ha en jobb eller praksis. Når det gjelder skoletilpasninger brukes tid på å reflektere rundt omvalg og for noen kanskje ta bort noen fag eller være helt ute i jobb for en periode. Bistanden kan også dreie seg om oppmøtetilpasninger.

Variasjon i arbeidsgivere/skolelinjer

Også når det gjelder variasjon i type arbeidsgivere gir mer variasjon bedre skår i IPS-kvalitetsskala.

Lindesneslosene varierer, men hovedsakelig innafor noen felt; mekanisk relatert, verksted, bygg, anlegg, kjøkken, butikk, sykehjem, salg og service. Arbeidsgiverne som det samarbeides med er ofte små eller mellomstore. Når det gjelder ungdom i skole er det mest yrkesfagene og dermed yrkesfaglærerne som det fokuseres på: for eksempel TIP, restaurant og mat, salg og service. Lite fokus på elektro.

Ordinært lønnet arbeid?

Lindesneslose arbeider alltid mot ordinære forløp både i skole og i arbeid. En los oppgir å bruke 30-40 % av tiden til å få i stand arbeidserfaring som del av skolegang eller som ordinært arbeid, og 5-10% til å legge til rette studiesituasjonen for ungdommen.

For å få toppskår i IPS-kvalitetsskala må minst 95% av det ordinære lønnete arbeidet som brukerne har være av permanent karakter. Disse målene er vanskelig overførbare til bistand til ungdommer på en videregående skole. For svært få av disse er permanent arbeid målsettingen. Det overordnede målet er å mestre skolen og fullføre den.

Individuelt tilpasset oppfølging

Oppfølging som gir toppskår i IPS-kvalitetsskala inneholder ulik type støtte i tråd med brukers preferanser og behov. Jobbspesialisten gir også støtte til arbeidsgiver dersom bruker ønsker det. Jobbspesialistene hjelper også brukerne med å skaffe seg mer attraktive jobber og med utdannings- og opplæringstilbud.

Lindesneslose tegner et bilde av at deres oppfølging klart er individuelt tilpasset. De samtaler med ungdommene, lager en plan for oppfølginga, for oversikt over oppfølgingsbehovet, gjerne også på kvelden og morgenen. De leter etter andre som også kan bistå, for eksempel familie. Ungdommene følges også opp etter jobbetablering eller etter justert studiesituasjon. Behovene er ulike og varigheten og innholdet blir også det. Noen følges lite opp.

Oppfølging uten tidsbegrensning

Ett av kriteriene i IPS-kvalitetsskala er tidsubegrenset oppfølging. For å få toppskår må jobbspesialist møte bruker "face to face" minst en gang i måneden frem til bruker har hatt jobb i ett år eller mer hvis bruker ønsker det.

Inntrykket så langt er at noen følges lenge. Losen kan bli en mors- eller farsfigur for noen, og man søker å holde relasjonen lenge, gjerne over flere år (flere av losene har arbeidet i lokalmiljøet i mange år før dette prosjektet startet). Dette kan skje ved en sms i året for eksempel. Eller ved at man ringer og slik har kontakt flere måneder etter ansettelse.

Tjenester i lokalsamfunnet

IPS-kvalitetsskala vektlegger kontakt med og involvering av lokalsamfunnet i tjenester til bruker. Lindesneslose bruker også en del av arbeidstida på å følge opp bedrifter i lokalsamfunnet og/eller klasser og skolemiljø. En veileder anslår 10-20 % av arbeidstida si rettet mot bedrifter i lokalsamfunnet. En annen mener 50-60 %. En anslår 20-30 % av arbeidstida rettet mot skolemiljø. En annen sier mye av den skolerettede oppfølgingen skjer i "skolemiljøet" og lite direkte i klasser.

Lindesneslose anslår at omtrent 60 % av deltakerne har utfordringer knyttet til psykisk helse eller rus, noe som krever samarbeid med ytre instanser som lege, dps, psykisk helse i kommunen, behandlingstilbud eller annet. De beskriver det som komplisert og vanskelig å etablere et slikt tverrfaglig samarbeid. Noe hjelp kan fås gjennom helsesøster som er tilstede på skolen.

Det finnes ulike typer team eller samarbeidsgrupper omkring enkeltpersoner. Frøyland og Fossetøl (2014) peker på flere eksempler på regelmessige tverrfaglige koordineringsmøter (henvisningsteam) med representanter fra ulike etater (gjernede med beslutningsfullmakt) som møter regelmessig for å

diskutere og koordinere innsatsen i kompliserte enkeltsaker. I dette forumet møter ikke ungdom, men saker diskuteres med fullmakt fra ungdommene. I *ansvarsgrupper* settes et team sammen knyttet til en enkelt ungdom. Det samme er tilfelle med koordineringsgruppene i forbindelse med individuell plan.

I Lindesnesregionen er kjernegrupper et eksempel på regelmessig tverrfaglig samarbeid for utsatte ungdommer. For ungdom under 18 år drives kjernegruppene av SLT og er knyttet opp mot kriminalitetsforebygging der også politiet er med. Kjernegrupper for ungdom over 18 år driftes av barnevernet. I kjernegrupper møtes også de samme aktørene hver gang og ulike saker diskuteres, men her kan også ungdom selv møte og få drøftet sine utfordringer, gjerne med foresatte eller andre de ønsker å ha med seg tilstede. Lindesneslosene sitter ikke fast i kjernegruppene lokalt, men har valgt å være en instans ungdommer eventuelt kan invitere med seg til dette forumet.

Disse gruppene er ulike varianter av teamsupport slik vi kjenner det fra IPS-modellen. Gruppene har minst to funksjoner: 1) å bidra til bedre samarbeid og koordinering av bistanden rundt enkeltungdommer, 2) å fordele ansvaret og skape et arbeidsfellesskap for hjelperne. Også flere andre hensikter kan løftes fram.

Aktiv oppsøkende virksomhet

Ett kriterium i IPS er at tjenestene ikke avsluttes selv om bruker uteblir fra avtaler. Om det skjer kan oppsøkende tjenester brukes for å gjenopprette kontakt, blant annet ved bruk av hjemmebesøk. Lindesneslosene driver oppsøkende virksomhet, dels for å få kontakt med (vekke ungdom) og dels for å få andre instanser som for eksempel hjemmetjenesten aktivt på banen. Det hender man tar kontakt med familien.

3.3 Elementer i god inkluderingskompetanse for utsatt ungdom

Vi har et klart bilde av at Lindesneslosene legger an en positiv og ressursorientert vinkling i arbeidet med ungdommene. De prøver å finne et rom for mestring eller det de kaller mulighet for "en seier" for de unge; de prøver å finne potensialet for utvikling, endring eller bistand, for eksempel slik: «Jeg spør: du er syk, men hva er det jeg kan hjelpe deg med? Hva er det du ønsker?». Lindesneslosene peker blant annet på følgende elementer som relevante når god inkluderingskompetanse for utsatte ungdommer skal beskrives:

- Evne å se helheten i problemet.
- Ta ting underveis og fortløpende. Behov endres underveis.
- Ha god systemkompetanse.
- Bygge relasjon til den unge, bli kjent.
- Tilby jobbsmak: gå rundt i butikker, kikke og reflektere med ungdommer om dette er noe de kan tenke seg og kanskje kunne trives i.
- Reflektere sammen med ungdommen over det du ser og erfarer. De skal selv bli i stand til å ordne det. Lære ungdommene hvordan man opptre i pauser.
- Reflektere sammen med ungdommene om hva som skal fortelles til arbeidsgiver. Lære ungdommene til ikke å fortelle for mye for eksempel i sosiale settinger på jobben.
- Før man går til arbeidsgiver: jobbe med de tidlige erfaringene. Hva fungerte sist? Hva ikke?
- Være forut, ha tenkt gjennom før kontakt med arbeidsgiver, vise at man har en plan.

4. Avsluttende refleksjoner

Det er for tidlig å si noe om hva slags virkning prosjektet har på tilstrømming av unge på AAP, uførepensjon eller andre. De første 1,5 årene av Lindesneslosen framstår som en etableringsperiode. Det har tatt tid å få prosjektgruppen satt og fulltallig. Det har vært utskiftninger i prosjektstaben, men også kontinuitet som gjør at det tross utskiftninger har vært utvikling og læring på mange områder. Det er gjort erfaringer knyttet til bistandsbehov for målgruppa, samarbeidsformer med skole, arbeidsliv, og det øvrige hjelpeapparatet, utfordringer i arbeid med målgruppa og i samarbeidet omkring dem.

Ikke minst er erfaringene knyttet til det å implementere et arbeidsrettet fokus i en institusjon som har skole og fullføring av den som hovedmålsetting svært viktige. En gjennomtenkt metodisk tilnærming etter prinsippene i Supported Education og Supported Employment knyttet til de praktiske erfaringene som Lindesneslosen gjør, kan bidra til å løfte systematikken og kvaliteten i bruk av vanlige arbeidsplasser for økt skolegjennomføring og etter hvert overgang til vanlig arbeid for ungdom som av ulike grunner sliter i skolen. Lindesneslosen har potensial til å utvikle metodikk for kontaktetablering med næringslivet, jobbutvikling og oppfølging av ungdommer. De kan også bidra til at selve oppfølgingen av den enkelte ungdom blir tettere enn den ellers er og enn det skolene ellers har kapasitet til. Metodikken som her er under utvikling framstår som mer fleksibel og systematisk enn den oppfølgingen videregående skoler har kapasitet og kompetanse til å utføre slik Frøyland mfl (2016 (under publisering)) erfarer det.

Losene framhever blant annet muligheten for å utvikle bruk av ordinære arbeidsplasser spesielt knyttet til faget Prosjekt til fordypning (PTF) som de beskriver som et forholdsvis nytt fag. Dette er et fag som alle elever på yrkesfaglig studieretning må ha som del av vg1 (6 t i uka) og vg2 (9 timer i uka). Det er kontaktlærerne som har ansvar for å følge opp den enkelte elev gjennom dette faget, noe som innebærer oppfølging også ute på arbeidsplassene og av arbeidsgiver. Imidlertid tilsvarer rammene som er satt av omtrent 1 time oppfølging i uka pr elev ifølge våre informanter. Oppfølgingsbehovet for en andel av elevene på disse studieretningene er langt høyere. Elevene har i tillegg selv et ansvar for å finne praksis/lærlingplass. Kontaktlærerne har i praksis lite tid til å følge opp de enkelte elevene i dette faget, og samarbeidet med arbeidsgiverne bygger mye på bekjentskap til den enkelte lærer, og i mindre grad på systematisk oppsøking og jobbutvikling slik SE vektlegger. Lindesneslosene følger opp flere elever på dette faget i dag og det er sannsynlig at Lindesneslosen kan bidra til å utvikle metodikk og innhold i bruk av arbeidsplasser for elever på dette faget.

4.1 Underveisanbefalinger

Vi vil på nåværende tidspunkt foreslå følgende:

- Prosjektet bør ikke utvides ytterligere. Fokusområdet er omfattende.
- Det har tatt 1,5 år å få etablert prosjektgruppen. De siste 1,5 årene bør gå til å
 - utvikle og tydeliggjøre modellen,
 - utvikle og tydeliggjøre metodikk,
 - vurdere modellens muligheter i skolen,
 - vurdere muligheter for implementering og hvordan det kan gjøres.

Siden 2012 har det vært etablert en prøveordning med NAV-veiledere i videregående skole.¹¹ I løpet av 2015 har hvert fylke fått minst én skole med NAV-veiledere. Forsøk med NAV-veiledere i videregående skole er et samarbeidsprosjekt mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Ved skolene inngår NAV-veilederen i teamet for elevtjenester på skolen. Hovedformålet med NAV-veiledere i videregående skole er å forebygge frafall og integrere ungdom i arbeidslivet, ved å teste ut en ny modell for samarbeid mellom skolesektoren og NAV. Videre ønsker man å få mer kunnskap om omfanget av levkårsproblemer og sosiale problemer hos elevene. I tillegg håper man på lære mer om behovet for og bruken av NAVs tjenester og tiltak når det kombineres med tilrettelagt opplæring fra fylkeskommunen.

Vi ser flere paralleller mellom Lindesneslosen og ordningen med NAV-veiledere i den videregående skolen. Dersom ordningen med NAV-veiledere i skolen videreføres og utvides etter forsøksperioden er det ikke usannsynlig at den videregående skolen i Mandal vil kunne få tilgang til en NAV-veileder i skolen. En mulighet for videreføring kan dermed ligge i en videre utvikling/implementering av Lindesneslosrollen som supplement til en slik ordning.

¹¹ <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/For+kommunen/Relatert+informasjon/fors%C3%B8k-med-nav-veiledere-i-videreg%C3%A5ende-skole> (lest 30.12.15)

Litteratur

- Bejerholm, U., Areberg, C., Hofgren, C., Sandlund, M., & Rinaldi, M. (2014). Individual Placement and Support in Sweden-A randomized controlled trial. *Nord J Psychiatry*, 1-10.
- Bond, G. R., Drake, R. E., & Campbell, K. (2014). Effectiveness of individual placement and support supported employment for young adults. *Early Intervention in Psychiatry Aug(Pagination)*, No Pagination Specified.
- Bragdø, A., & Spjelkavik, Ø. (2013). Individuell oppfølging av unge i ferd med å havne utenfor skole og arbeid. *AFI-rapport 9/2013*.
- Brekke, I. (2014). Long-term labour market consequences of dropping out of upper secondary school: Minority disadvantages? [Article]. *Acta Sociologica (Sage Publications, Ltd.)*, 57(1), 25-39.
- Drake, R. E., Bond, G. R., & Becker, D. R. (2012). *Individual placement and support: an evidence-based approach to supported employment*. New York: Oxford University Press.
- Eifred Markussen, M. W. F., Berit Lødding og Nina Sandberg. (2008). *Bortvalg og kompetanse. Gjennomføring, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner fem år etter: NIFU STEP*.
- Falch, T., & Nyhus, O. H. (2011). *Betydningen av fullført videregående opplæring for sysselsetting blant unge voksne* (Vol. nr. 01/11). Trondheim: SØF.
- Falkum, E., & Berge, T. (2013). *Se mulighetene. Arbeidsliv og psykisk helse: Gyldendal Akademisk*.
- Follesø, R., Halås, C. T., Jakobsen, T., Mevik, K., Mathisen, R., Tveraabak, M., et al. (2011). *Gi viljen mulighet!* (Vol. 12/2011). Bodø: Universitetet i Nordland.
- Frøyland, K. (2012). Inkludering av ungdom i skole eller arbeid. Tiltak, metoder, samarbeid og samordning i og rundt NAV-kontoret. Første delrapport fra evaluering av utviklingsarbeid i 13 prosjektområder *AFI-rapport(20/2012)*, 93.
- Frøyland, K., & Fossetøl, K. (2014). Inkludering av ungdom i skole eller arbeid - 2. Tiltak, metoder, samarbeid og samordning i og rundt NAV-kontoret. Andre delrapport fra evaluering av utviklingsarbeid i 15 prosjektområder. *AFI-rapport 1/2014*.
- Frøyland, K., Maximova-Mentzoni, T., & Fossetøl, K. (2016 (under publisering)). *Sosialt arbeid og oppfølging av utsatt ungdom i NAV. Tiltak, metoder, samarbeid og samordning i og rundt NAV-kontoret. Sluttrapport fra evaluering av et utviklingsarbeid i 15 prosjektområder*.
- Frøyland, K., & Spjelkavik, Ø. (2014). *Inkluderingskompetanse. Ordinært arbeid som mål og middel*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.
- Grødem, A. S., Nielsen, R. A., & Strand, A. H. (2014). *Unge mottakere av helserelaterte ytelser. Fordeling mellom offentlig og familiebasert forsørgelse av unge NEET: Fafo*.
- Hasluck, C., & Green, A. E. (2007). What works for whom? A review of evidence and meta-analysis for the Department for Work and Pensions. *Department for Work and Pensions, Research Report No 407*.
- Kim, K.-N. (2013). Career trajectory in high school dropouts. [Article]. *Social Science Journal*, 50(3), 306-312.
- Markusen, E. (2011). Frafall i videregående opplæring - I Norge og andre land. *Bedre skole 1*.

NAV, & Helsedirektoratet. (2013). *Forsknings- og utviklingsprosjektet. Jobbmestrende oppfølging (JMO). Kognitiv atferdsterapi og kognitiv trening i arbeidsrehabilitering for personer med alvorlig psykisk lidelse.* . Oslo: NAV og Helsedirektoratet.

OECD. (2013). *Education at a Glance 2013: OECD Indicators.* OECD Publishing.

OECD. (2015). Youth not in education or employment (NEET) (indicator). Retrieved 11 February 2015, from <http://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-education-or-employment-neet.htm>

Quintini, G., & Martin, S. (2006). *Starting Well or Losing their Way? The Position of Youth in the Labour Market in OECD Countries* PARIS: OECD.

Schafft, A. (2009). *Å få seg en jobb: arbeidsrettet rehabilitering ved psykiske helseproblemer.* Oslo: Kommuneforlaget.

Sletten, M. A., Bakken, A., & Sandlie, H. C. (2013). Oppfølgingsprosjektet i Ny GIV. En kartleggingsundersøkelse. . *NOVA Rapport 13/2013.*

Sletten, M. Å., Bakken, A., & Andersen, P. L. (2015). *Oppfølgingsprosjektet i Ny GIV : sluttrapport fra en kartleggingsstudie* (Rapport): NOVA.

Spjelkavik, Ø., & Wangen, G. (2015). Improving Supported Employment. The Case Studies. In N. S. 2013-2015 (Ed.), *Lifelong Learning Programme Leonardo Da Vinci.*

Utdanningsdirektoratet. (2014). *Gjennomføringsbarometeret 2014. Nøkkeltall fra gjennomføringsindikatorne:* Utdanningsdirektoratet.

[Eksterne tabeller og tall](#)

SSB (n.d.) Tabell 07459: Folkemengde, etter kjønn og ettårig alder. 1. januar (K).

SSB (n.d.) Tabell: 08900: Stønadstilfeller med økonomisk sosialhjelp, etter alder

SSB (n.d.) Tabell: 08513: Kvalifiseringsstønad, etter alder (F)

SSB (n.d.) Tabell: 09587: Innenlandske flyttinger, etter flytteregion, kjønn og alder.

SSB (n.d.) KOSTRA-databasen: D. Grunnskoleopplæring - nivå 2 (K) etter region, statistikkvariabel og tid

Nav (n.d.) [Mottakere av uførepensjon, etter kjønn og alder. Pr. 30.06.2005-2014](#)

Nav (n.d.) [Helt ledige. Fylke og kommune. Desember 2014](#)

Utdanningsdirektoratet (n.d.) Skoleporten

Vedlegg 1 - Kvalitetsmålingsskala

IPS-skala omgjort til relevante spørsmål for kartlegging av skolebasert Supported Employment og Supported Education – foreløpig utkast høsten 2015

Overført og tilpassa direkte frå IPS-skalaen (<http://sites.dartmouth.edu/ips/fidelity/fidelity-scales/>)

Ansatte		
1	Størrelse på portefølje	Hvor mange ungdommer/elever følger du til enhver tid opp? a) Hvor mange av disse får bistand til arbeid eller arbeidspraksis (Employment)? b) Hvor mange av disse får hjelp og bistand i studiesituasjonen (Education)
2	Tid på arbeidsrettede tjenester	a) Hvor stor andel av tiden din yter du arbeidsrettede tjenester til disse? b) Hvor stor andel av tiden din yter du skolerettede tjenester til disse?
3	Jobbspesialistens arbeidsoppgaver	a) Jobber du med alle de arbeidsrettede fasene? Hvilke? b) Jobber du med alle de skolerettede fasene? Hvilke? (Femtrinnsprosessen: Innledende kontakt, yrkeskartlegging og karriereplanlegging, finne jobb/skoletilbud, samarbeide med arbeidsgiver/kontaktlærer, opplæring og trening på arbeidsplassen/i skolesituasjon)
Organisering		
4	Teamarbeid	Inngår du i et eller flere team som jobber med a) Supported Employment? b) Supported Education?
5	Hypig kontakt med teamet	Hvor ofte og på hvilken måte har du kontakt med de andre teammedlemmene a) Som jobber med Supported Employment? b) Som jobber med Supported Education?
6	Samarbeid med NAV/skole	a) Hvordan og hvor ofte samhandler du med NAV om ungdommer som får arbeidsrettet bistand? b) Hvordan og hvor ofte samhandler du med skole/lærere om ungdommer som får skolerettet bistand?
7	Arbeidsrettet team	a) Hvor mange i teamet jobber arbeidsrettet i henhold til SE-metoden? b) Hvor mange i teamet jobber skolerettet i henhold til SE-metoden?
8	Metodeveiledning	a) Har dere en metodeveileder for det arbeidsrettede arbeidet? b) Har dere en metodeveileder for det skolerettede arbeidet?
9	Ingen ekskludering	a) Får alle ungdommer som kan ha behov for det arbeidsrettede bistand? (Uavhengig av vurdering av jobbklarhet, rus, symptomer, tidl vold, kognitiv svikt, manglende oppmøte, personlig fremtreden) b) Får alle ungdommer som kan ha behov for det skolerettede bistand?
10	Programmetts fokus på ordinære forløp; arbeid eller skole	a) Arbeider dere i retning av ordinært arbeid? På hvilken måte? (Spørres alle om arbeid?) b) Arbeider dere i retning av ordinært skoleløp? På hvilken måte?
11	Ledelsens støtte til SEd+SEm	a) På hvilken måte og i hvilken grad bidrar lederne til implementering av Supported Employment? b) På hvilken måte og i hvilken grad bidrar lederne til å implementere Supported Education?
Tjenester		
12	Arbeidsrettet økonomiveiledning	a) Får ungdommer med arbeidsrettet bistand tilbud om økonomiveiledning før jobb-/skolestart og siden når de har behov? b) Får ungdommer med skolerettet bistand tilbud om økonomiveiledning før jobb-/skolestart og siden når de har behov?
13	Åpenhet	a) På hvilken måte og i hvilken grad diskuteres det med ungdommen hvor mye han/hun skal fortelle til arbeidsgiver om sine utfordringer?

		b) På hvilken måte og i hvilken grad diskuteres det med ungdommen hvor mye han/hun skal fortelle til lærer om sine utfordringer?
14	Karriereprofil	a) Hvordan utarbeides karriereprofil for elever som får arbeidsrettet bistand? Revurderes og oppdateres den kontinuerlig? b) Hvordan utarbeides karriereprofil for elever som får skolerettet bistand? Revurderes og oppdateres den kontinuerlig?
15	Hurtig jobbsøk/tilpasning av skolesituasjon	a) Hvor fort starter utarbeiding av karriereprofil, og hvor lang tid tar det fra første kontakt til aktuell arbeidsgiver? b) Hvor fort starter utarbeiding av karriereprofil, og hvor lang tid tar det før første kontakt til aktuell lærer/skoleressurs for tilpasning?
16	Individuelt tilpasset jobbsøk/skoletilpasning	a) På hvilken måte bygges arbeidet på brukers ønsker, sterke sider, erfaringer? Lages det en individuelt tilpasset plan for jobbsøk som kontinuerlig oppdateres? b) På hvilken måte bygges skoletilpasningen på brukers ønsker, sterke sider, erfaringer? Lages det en individuelt tilpasset plan for tilpasning av skolesituasjonen som kontinuerlig oppdateres?
17	Hypelig kontakt med arbeidsgivere/lærere	a) Hvor ofte tar du kontakt med arbeidsgivere om aktuelle ungdommer? Hvor mange tok du kontakt med sist uke? b) Hvor ofte tar du kontakt med lærere om aktuelle ungdommer? Hvor mange tok du kontakt med sist uke?
18	Kvalitet på kontakt med arbeidsgivere	a) Hvordan bygger du relasjoner med arbeidsgivere? b) Hvordan bygger du relasjoner med lærere/skole?
19	Variasjon i jobbtyper/ skoletilpasninger	a) Hva slags typer jobber hjelper du ungdommene til å få? I hvor stor grad varierer disse? b) Hva slags type tilpasninger av skoletilbudet hjelper du ungdommene til? I hvor stor grad varierer disse?
20	Variasjon i arbeidsgivere	a) Hva slags arbeidsgivere bygger du relasjoner med? Hvilke var du i kontakt med siste uke? I hvor stor grad varierer det? b) Hva slags lærere bygger du relasjoner med? Hvilke var du i kontakt med i forrige uke? I hvor stor grad varierer det?
21	Ordinært lønnet arbeid?	a) Hvor stor andel av tiden bruker du til å få i stand arbeidserfaring som del av skolegang eller som ordinært arbeid (fast eller midl.)? For hvor mange av ungdommene dine? b) Hvor stor andel av tiden din bruker du til å legge til rette i studiesituasjon for elever? For hvor mange av ungdommene dine?
22	Individuelt tilpasset oppfølging	Hvordan sikres individuelt tilpasset oppfølging? Hvem følger opp i ulike faser? a) Hvor stor andel av ungdommene følges opp etter jobbetablering? b) Hvor stor andel av ungdommen følges opp etter justert studiesituasjon?
23	Oppfølging uten tidsbegrensning	Hvor lenge og mye følger du opp den unge? Hvor lenge følges han/hun opp av andre? Hvor ofte og hvor lenge alt i alt? a) Før/etter jobbetablering. b) Før/etter justering av skolesituasjon.
24	Tjenester i lokalsamfunnet	a) Hvor mye av tiden din bruker du til oppfølging i bedrifter/lokalsamfunn? Hvor mange timer sist arbeidsuke? b) Hvor mye av tiden din bruker du til oppfølging i klasser/skolemiljø og lokalsamfunn? Hvor mange timer sist uke?
25	Aktiv oppsøkende virksomhet	a) Følges ungdommene som får arbeidsrettet bistand opp om de ikke kommer til avtaler? Hvordan og i hvilken grad oppsøkes brukerne av profesjonelle hjelpere ved behov? b) Følges ungdommene som får skolerettet bistand opp om de ikke kommer til avtaler? Hvordan og i hvilken grad oppsøkes brukerne av profesjonelle hjelpere ved behov?

PROBLEMSTILLING: "Hvordan få flere [i Lindesnesregionen] til å gjennomføre videregående opplæring?"

Vedlagt er svarene gruppene ga på hvert av hovedspørsmålene vi stilte; nemlig:

- 1) Hvilke utfordringer står vi overfor for å løse problemstillingen?
 - 2) Hvordan kan disse utfordringene best løses i dette skoleåret 2015-2016?
-

Gruppeoppgave 1.

Hvordan få flere til å gjennomføre videregående opplæring og hvordan minske antallet unge på AAP og uføretrygd i Lindesnesregionen?

1.1 Lokale utfordringer hos ungdommen:

1.1.1 Manglende støtte og kontroll hos foreldre:

- Mangel på struktur i hverdagen.
- Sover ikke om nettene.
- Spiller mye dataspill på nettene.
- Er for lite mobile.
- Har ikke realistiske mål.
- Tar ikke konsekvenser på alvor.
- Liten opplevelse av mestring. Mangel på livskompetanse: tror at følelse er "unormalt".
- Holdninger knyttet til sykdom og arbeidsevne. Mange unge ser på gyldig fravær som "ikke-fravær". Skolelei. Gir lett opp. Generasjoner: holdninger til skole og arbeid følger ofte i generasjoner. Mangel på gode rollemodeller. Fattigdom. Blir ikke stilt forventninger til. Vanskelig uten samarbeid med foreldre

1.1.2 Sosialt nettverk

- Lite nettverk eller dårlig nettverk. Få voksne i nettverket.

1.1.3 Helse/Rus

- Psykisk sykdom (angst, depresjon)
- Rus

1.2 utfordringer i møte mellom utsatt ungdom og skolen:

- Ungdom kommer med store hull fra ungdomsskolen.
- Mange med lesevansker.
- Vanskelig å få ungdom som har utfordringer ut i praksis.
- Skolen har ikke alltid nok tid til å se og respektere eleven med sine utfordringer.
- Det er lite konsekvenser for fravær.
- Elever som har kommet inn på andre eller tredje valget sitt er noen ganger lite motiverte.
- Skolen er for lite fleksibel. Skolen trenger lenger tid enn systemet gir rom for.
- For mange møter som tar mye av elevens tid.
- Fokus på feilene, ikke på det som er riktig.
- Skjult mobbing.
- Galt valg av utdanning? Hvem påvirker eleven?
- For mye teori og lite praksis for noen elever.
- Skolen har for liten forståelse for ungdommens bakgrunn og behov.
- Vi ser på opplæring over et for kort perspektiv. Systemet skaper tapere.
- Dårlig språk/traumer er et vanskelig utgangspunkt for læring.

1.3 utfordringer med hensyn til arbeidslivet:

1.3.1 Faktorer ved arbeidsplassen

- Veiledere på arbeidsplassen blir ikke satt nok pris på, de slites ut og ønsker ikke nye elever.
- Lite muligheter for tilrettelegging hos arbeidsgiver.

1.3.2 Sider ved samfunnet

- Lite arbeid som man ikke trenger lang utdanning til.

1.3.3 Sider ved skolen

- For lite informasjon om eleven ut til arbeidsgiver.
- På noen arbeidsplasser er det lite klart hva som forventes av eleven.
- Mangler prioriteringssystem på praksisplasser; hvem trenger det mest?
- For lite ressurser ut til arbeidsplassene.

1.4 utfordringer i ungdommens møte med Kommune/Hjelpeapparatet/NAV:

- Elever med utfordringer kommer i kontakt med hjelpeapparatet for sent.
 - Barnevern kommer inn for sent.
 - For lite støtte til familier som trenger hjelp.
 - Det er for lang ventetid til behandling/ Ofte bytte av saksbehandler.
 - For dårlig samarbeid mellom hjem/skole/hjelpeapparat.
 - Det er for lite definert hvem som har ansvar for hva, og da er det mye som ikke blir fulgt opp.
 - Faller ungdommen utenfor ordinær skole, kommer det ofte en diagnose på ungdommen.
 - Stort fokus på problemer/diagnoser tidlig i ungdommens liv.
 - Det er en misforstått taushetspliktsom gjør at det svikter på samarbeid mellom de ulike partene i hjelpeapparatet.
 - Dårlig kjemi mellom ungdom og kontaktperson i hjelpeapparat/liten mulighet for å bytte kontaktperson.
 - Mangel på læreplasser i kommunen. Kommunen må ta ansvar og få klarhet i hvilke fagområder kommunen kan ta inn læringer i.
 - Ungdommen har mange forventninger til NAV.
 - NAV kommer inn for tidlig.
-

Gruppeoppgave 2 -

Hvordan kan utfordringen best løses nå i dette skoleåret?:

2.1 NAV:

- Nav kan trekkes inn ved eks. behov for assistent i praksis.
- Mer fleksibilitet fra NAV i å finne løsninger mens ungdommen fremdeles er i skole.

2.2 Skole:

2.2.1 Forslag til løsninger mens ungdom i målgruppen fortsatt går på ungdomsskolen:

- Ungdomsskolene må ha mer fokus på fellesfag
- Lærere/ faglærere kan informere på ungdomsskolen om valg og krav på de ulike linjer.
- Mer hospitering fra ungdomsskolen.
- Bedre overføringssystem fra ungdomsskole. Samtidig må kontaktlærer tidlig lese de vurderinger, kartlegginger og rapporter som følger fra ungdomsskole og PPT.

2.2.2 Forslag til løsninger når aktuelle elever går på videregående:

- Økte ressurser til lærerne for å følge opp bedre i PTF.
- Oppfølging av kontaktlærere som har mange elever med ekstra utfordringer
- Mer individuell oppfølging. Mer samarbeid med andre etater og foreldre, samhandling er viktig. Skolens ansatte må kjenne de eksterne hjelpetiltak/ muligheter som finnes samtidig som

de bør ha diagnosekunnskap. For foreldre som ikke møter på foreldresamtaler må det lages et eget opplegg for å få til samhandling. Alle må bli bedre kjent med de ulike hjelpetiltak som finnes.

- Skolen må ha mer fokus på fravær og jobbe med holdninger både til elever og foreldre. Ringetjeneste fra skolen om morgenen hadde vært et bra tiltak. Skape en trygg skolehverdag. Miljøpersonell fra skolen bør organiseres på uteområder i friminutter.
- Mer skryt av elevene – vekt på mestring og å se den enkelte elev. Arbeidsmiljø i klassen må vektlegges, Klasseregler og rutiner fra dag 1
- Mer vekt på praksis. VG1 resultater bør gi en pekepinn på om en 1+3 løsning eller rett ut i lære skal vurderes. Kartlegge elevens arbeidsnettverk er viktig. Økte ressurser og bevisstgjøring rundt PTF faget. Vi bør ikke kalle opplegg AT Grupper, men det de jobber mot eks, TIP, salg etc.
- Involvere næringsliv mer både for å skape forventninger, bevissthet om krav til yrket, fravær mm.

2.3 Hjelpeapparat:

- Andre faginstanser må mer inn i skolen for å jobbe forebyggende. Et organisasjonskart over de ulike kommuners hjelpeapparat hadde vært nyttig.
- Åpenhet mellom instansene – taushetsplikt må ikke bli et hinder for samarbeid. Mer vekt på tverretattlig/tverrfaglig samarbeid. Alle samarbeidsparter må dele fellesmål. Øke kunnskap om hverandres ansvars og fagområder. Legge opp til mer samhandlingsmøter fremfor ansvarsgruppemøter.
- Mindre møter- av og til kan ting ordnes på tlf.

2.4 Lindesneslosen:

- Samarbeidspartene i kommunen må få bedre informasjon om hva Lindesneslosen er.
- Jobbe tettere opp mot bedrifter, legge til rette for åpenhet om ungdommens situasjon til arbeidsgiver og avklare forventninger mellom partene. Bygge tillitt til både ungdommer og samarbeidsparter. Samarbeide tett med skolen rundt elever som ikke kommer ut i PTF.
- Losen må jobbe for å bli mer tydelig på hva som er LOS oppfølging.

2.5 Kommunene:

- Utfordrende å få læreplasser eller utplassering for de med mest oppfølgingsbehov i kommunene. Det offentlige er bedre til å integrere. Kommunene burde øke antall læreplasser, og sette av egne plasser til de med store utfordringer. Likedan burde kommunene prioritert egne stillinger til ungdom som ikke kan forsvare full lønn. (VTA i ordinær etc)
- Burde vært bedre oppfølging av ungdom som sliter med skole og som ikke har familierelasjoner som følger opp. Hybel med tilsyn, boteam etc. burde vært tiltak i kommunene.

Arbeidsforskningsinstituttet er et tverrfaglig arbeidslivsforskningsinstitutt.

Sentrale forskningstema er:

- ♦ Inkluderende arbeidsliv
- ♦ Utsatte grupper i arbeidslivet
- ♦ Konflikthåndtering og medvirkning
- ♦ Sykefravær og helse
- ♦ Innovasjon
- ♦ Organisasjonsutvikling
- ♦ Velferdsforskning
- ♦ Bedriftsutvikling
- ♦ Arbeidsmiljø

Publikasjoner kan lastes ned fra AFIs hjemmeside eller bestilles direkte fra instituttet.

Arbeidsforskningsinstituttet

Høgskolen i Oslo og Akershus

Postboks 4 St. Olavs plass

0130 Oslo

Telefon 23 36 92 00

www.afi.no